

46. Међународни научни састанак слависта у Вукове дане
15–18. IX 2016.

Међународни научни скуп

**МОРФОЛОГИЈА И МОРФОСИНТАКСА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

*

УТИЦАЈ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ НА СТРУКТУРУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*

**ЕСЕЈ, ЕСЕЈИСТИ И ЕСЕЈИЗАЦИЈА
У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ**

*

**ФОРМЕ ПРИПОВЕДАЊА
У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ**

Тезе и резимеи

15–18. IX 2016.

Београд

Међународни славистички центар
Филолошки факултет
Београд, 2016.

Тезе и резимеи:
припрема, приређивање и коректура,
Катарина Тодоровић

Уредници:
Драгана Мршевић-Радовић и Бошко Сувајцић

**МОРФОЛОГИЈА И МОРФОСИНТАКСА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

*

**УТИЦАЈ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ НА СТРУКТУРУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Радмило МАРОЈЕВИЋ (Београд)

*Врсте ријечи и чланови реченице,
с морфосинтаксичког становишта*

У раду се, у првом његовом дијелу, разматра учење о врстама ријечи у српском језику с компаративноисторијског, конфронтативног и типолошког становишта. Посебна пажња посвећује се спорним питањима и прелазним појавама у морфологији врста ријечи. Разматрају се глаголске врсте ријечи, оптативи, предикативи и могућност издвајања глагола нулте конјугације.

Други дио рада тиче се учења о члановима реченице у српском језику из угла србистике и славистике. Посебна пажња посвећује се јединственом главном члану номинативних реченица, структури предиката, истоврсним члановима реченице те односу апозиције као врсте атрибута и управне именице у разним синтаксичким функцијама.

Трећи дио рада посвећен је поредбеној анализи. Учење о врстама ријечи, које је превасходно предмет морфологије, и учење о члановима реченице, које је опет превасходно синтаксичко питање, доводе се у међусобну везу. Та два учења посматрана с поредбеног аспекта, тј. с морфосинтаксичког становишта, доприносе прецизирању, допуњавању и кориговању досадашњих представа централних питања граматике српског и других језика.

Ендру КОРИН (Монтереј)

Морфологија српског језика у фонолошком светлу

У српском као и у другим језицима, морфологија и фонологија стоје у узајамној зависности, која долази јасно до изражаја у дијахроној перспективи. С једне стране, зависност фонологије од морфологије се огледа, на пример, у случајевима неизвршавања појединих фонолошких процеса где би извршавање довело до брисања неке морфолошке границе. Зависност морфологије од фонологије много је боље истражена. Једна фонетска тенденција која представља скоро константу у овим случајевима је фонетско слабљење (енг. phonetic decay). Ово се огледа у таквим типичним процесима као што су: губљење појединих са-

могласника на крају речи; губљење свих или појединих сугласника на крају речи или слога у складу са тенденцијом која се у појединим периодима појачава у многим језицима према структури слога која се за-снима на принципу сталног дизања нивоа сонорности (eng. law of rising sonority), односно отвореним слоговима; губљење појединих „слабих” сугласника у интервокалном и другим положајима, итд. Промене у про-зодијским системима могу такође да утичу на правилност флексијских система. Начелна правилност морфологије савременог српског језика, и то пре свега његових флексијских система, оцењује се у светлу ове међузависности морфологије и фонологије.

Вељко БРБОРИЋ (Београд)

*Правописна стабилност српског језика и утицај језика
у окружењу*

У раду ће бити речи о правописној стабилности српског језика на средини друге деценије XXI века и утицају новонасталих стандардних језика у окружењу (хрватског, бошњачког и црногорског) на ту стабилност. Наиме, крајем XX века на простору бившег српско-хрватског језике настају национални језици и национални правописи као резултат настанка нових (националних) држава. Покушаћемо да у раду покажемо колико је та ситуација утицала на правописну норму српског језика, до којих промена је дошло и какав је њихов карактер у *Правопису српског језика* (2010). Истовремено ћемо урадити увид у националне правописе у окружењу и покушати објаснити везу глобализације и националних правописа.

Јелица СТОЈАНОВИЋ (Никшић)

*Морфолошке и морфосинтаксичке одлике Паштровских
исправа из 16. вијека (манастир Прасквица код Будве)*

На подручју Паштровића у прошлости је настао велики број докумената почев од друге половине 16. вијека, која данас представљају драгоцену рукописну грађу за бројна лингвистичка проучавања.

Највећи број ових споменика није објављен нити је језички испитиван. *Паитровске исправе* пружају изузетно занимљив материјал за језичка истраживања, представљају значајну карику за употпуњавање историјске и територијалне слике српског језика, те развоја и распрострањавања одређених језичких изоглоса. Простор Паитровића и његов језик изузето су занимљиви и због свој територијалне посебности и изолованости у многим периодима историје. Зато чувају посебно значајне језичке црте. Определили смо се да се ограничимо на најстарији период који је заступљен у *Паитровским исправама*, тј. на споменике друге половине 16. вијека. У манастиру Прасквице прегледали смо и пописали ове документе, а ускоро ћемо извршити фотографисање. Из периода 16. вијека сачуване су 23 исправе. Ми ћемо се, у овом раду, посветити морфолошким и морфосинтаксичким одликама исправа.

Предраг ДИЛПАРИЋ (Београд)

*Употреба инфинитива у записницима са седница
Друштва српске словесности 1854–1863.*

Рад ће се бавити употребом инфинитива у записницима са седница Друштва српске словесности (1842–1863) поредећи је истовремено са архаичнијом словенском употребом, не улазећи детаљније у питања могућих путева традирања, и са употребом истог облика у Вуковом преводу Новог завета. С обзиром на то да је реч о веома обимном документу – издање Архива САНУ има око хиљаду страница текста записника од оснивања овог друштва 1841, односно од ванредног његовог заседања 31. 5. 1842. до његовог распуштања 1863, то јест, последње седнице од 22. 12. 1863 – језички материјал биће ограничен, донекле произвољно, на период 1854–1863. Односно, на период када су дужност секретара обављали П. Јовановић, изузетно Д. Матић, Ђ. Малетић, Ђ. Даничић, Ј. Илић, Ј. Аврамовић и А. Васиљевић, то јест, другу половину етапе коју поменуто друштво прелази постајући, од установе за народно просвећивање – научно друштво и све недвосмисленије и артикулисаније залажући се за Вукову језичку реформу у околностима политичких, социјалних и културних промена.

Владислава РУЖИЋ (Нови Сад)

Рекцијско-семантички потенцијал глаголске синтагме

Испитује се могућност појаве различитих падежа у функцији допуна уз одређене лексичкосемантичке групе управних речи у стандардном српском језику, при чему се води рачуна о релевантним граматичким и семантичким параметрима који условљавају рекцијски потенцијал глаголских речи и израза у датим синтагматским везама. Утврђује се и да ли су предлози маркери семантичких различитости или је њихова употреба недистинктивна, необележена, алтернативна, а посебно се преиспитује нормативни статус појединих падежа с одређеним предлозима, односно, када би се то могло, евентуално, сматрати одступањем од стандарда, а када је прихватљиво. Будући да је новинарско-публицистички стил веома погодан за ширење иновација у језику на различитим нивоима, корпусом су обухваћени пре свега актуелни новинарски текстови, а као секундарни извори узети су постојећи дескриптивни речници и граматике српског језика. Често двојака, па и тројака глаголска рекција одражава промене настале у глаголском значењу или пак промене у систему зависности уопште као и начину уобличавања тих односа, што се мора имати у виду. Током језичког развоја, а данас све више под аналошким утицајем других језика, неминовно долази до мењања или ширења одређених рекцијских облика зависних именских речи којима управљају друге, пунозначне речи у датим синтагмама.

Милош КОВАЧЕВИЋ (Београд)

*Опозитни генитив с предлогом против
и синонимске падежне конструкције*

У досадашњој граматичкој и научној литератури изражавање опозитног социјативног значења везује се по правилу за генитивне синтагме с предлогом *против* и инструменталне с предлогом *са* као конкурентне, с тим да се оне функционално одређују или као адвербијалне, или као атрибутске, или као објекатске. А број падежних синтагматских модела којима се изражава опозитно социјативно значење

неупоредиво је већи, с тим да је при њиховом разматрању обавезно узети у обзир неподударност приглаголских и присупстантивних реализација, будући да оне нису у односу еквивалентности (уп. нпр.: *играти /игра против шампиона / са шампионом; тријумфовати против шампиона // тријумф против шампиона/ над шампионом; такмичити се / утакмица против шампиона / са шампионом; утакмица Звезде и Партизана / утакмица између Звезде и Партизана; победа над Звездом / против Звезде; протестовати/ протест против/због цензуре; пораз од/против шампиона, и сл.*).

У раду се жели показати да неријетка системска неподударност опозитних падежних форми у глаголским и номиналним синтагмама условљава употребу аналошких нормативно недопуштених опозитних конструкција, као нпр.: *победа /пораз против шампиона → *победити/ изгубити против шампиона, и сл.*

У реферату ће први пут у србистици и/или сербокroatистици бити извршена анализа свих конкуретних морфосинатских модела опозитних падежних синтагми.

Јасмина МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ (Београд)

*Коментативне кондиционалне реченице – утицај значења
и дискурсне функције на морфосинтаксичку
реализацију исказа*

Коментативне кондиционалне реченице, односно реченице типа *Марија треба да скрати своје излагање, ако је то икако могуће, или, На представу је дошло двадесетак људи, ако их је било и толико* представљају посебан и недовољно испитан подтип кондиционалних реченица. Од осталих типова кондиционалних реченица разликују се не само по својим синтаксичким и семантичким особеностима, већ и по функцији коју врше унутар дискурса.

Основни циљ овог излагања јесте да анализира морфосинтаксичку структуру оваквих реченица у савременом српском језику, да издвоји њихове синтаксичке и семантичке подтипове, као и да испита и опише њихове дискурсне функције. Посебна пажња биће посвећена указивању на разлике које постоје између коментативних и других типова кондиционалних реченица, као и на специфичне одлике овог типа реченица (немогућност употребе корелатива, на пример).

Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ (Београд)

*Једна значајна особеност глаголских облика:
пресемантизација и семантичка неутрализација*

Аутор намерава показати какав је однос међу познатим примерима употребе глаголских облика која нам се очитује када упоредимо: *Кад културни ниво човечанства дође до одређеног степена, људи ће бити слободни свих заблуда* и *Наши пријатељ се понаша тако као да ће бити слободан од свих заблуда*. У другом примеру футур *ће бити (слободан)* изгубио је временско значење постериорности у односу на време говорења и значи претпоставку о ономе што се дешава у самом том времену. Ово ће бити методолошки оквир анализе извесног броја примера и закључака који из тога проистичу. Ослањаћемо се, у теоријском смислу, на постулате традиционалне и структурне синтаксе, али и комуникативно усмерене теорије реченице.

Вероника ЈАРМАК (Кијев)

Граматички статус синтетичких претериталних глаголских облика у контексту савременог српског књижевног дискурса

У савременом српском књижевном језику који припада, према класификацији проф. Ј. Маслова најинтересантнијем „полуаористском” типу, дошло је до велике редукције синтетичких претериталних глаголских облика. Пошто су имперфект и аорист облици у ишчезавању, у реферату се детаљно разматра граматички статус и распрострањеност споменутих форми у различитим српским дијалектима, особине њихове употребе разговорном језику и у књижевном дискурсу. Теоријски оквир истраживању чине особине балканског и «специфично српског» стереотипова разумевања времена, радови српских и страних лингвиста из те области, а такође савремена источнословенска парадигма претериталних облика. У центру пажње је могућа корелација између теоријских дефиниција и изузетно богатог семантичко-експресивног репертоара фигуративне употребе аориста и имперфекта у различитим прозним жанровима српске књижевности, као што су: роман-парабола, роман-лексикон, роман-клепсидра,

роман у облику укрштених речи, роман-приручник за гатање картама тарот, роман-астролошки водич итд.

Миланка БАБИЋ (Источно Сарајево – Пале)

Временски глаголски облици у директивној функцији

Директивност као подстицање учесника комуникације на неки акциони или вербални поступак изражава се, како модалним глаголским облицима (императивом и потенцијалом модалних глагола), тако и инфинитивом и временским глаголским облицима (презентом, перфектом и футуrom првим). У реферату ћемо се бавити само употребом временских глаголских облика (презента, перфекта и футура првог) у функцији изражавања директивности императивног типа. Анализа подразумијева истраживање синтаксичких услова који омогућавају модалну транспозицију датих временских глаголских облика, што заправо значи истраживање синтаксичких услова творбе императивних реченица с наведеним глаголским облицима у предикату. Упоришни дио анализе подразумијева освјетљење семантичко-прагматичких карактеристика директивности изражене наведеним временским глаголским облицима. Анализа треба да покаже у којим се значењским типовима императивности сусрећу наведени временски глаголски облици, шта их повезује а шта диференцира у односу на императив као основни граматикализован облик исказивања императивности, и на крају шта су специфичне карактеристике сваког од наведених временских глаголских облика при изражавању императивне директивности.

Ана ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ (Косовска Митровица)

Семантички блокирани императив у српском језику

Иако сви глаголи, са морфолошке тачке гледишта, могу имати императив, постоје извјесна семантичка и синтаксичка ограничења која управљају дистрибуцијом овог облика. Домаћа литература биљежи

десетак глагола (*моћи, морати, хтјети, смјети, умјети, требати, тицати се, свиђати се, догађати се, бољети, занимати*) чија семантика, базирана на одсуству вољне компоненте, не допушта употребу императива. Списак глагола код којих је императив блокиран из семантичких разлога свакако је знатно шири, а циљ овог истраживања јесте да утврди који глаголи у српском језику имају ограничену или блокирану употребу императива и на који начин њихова семантика и природа синтаксичке конструкције у којој су употријебљени утичу на ову појаву.

Јелена ПЕТКОВИЋ (Крагујевац)

*Проблеми семантичке интерпретације двоструко
негираног неглаголског предиката*

У реферату ће структурно-семантичкој анализи бити подвргнути двоструко негирани неглаголски предикати у српском језику.

Уколико се у реченицама са неглаголским предикатом уз негирано лексичко језгро предиката негира и копула, или уз негирану копулу негира и лексичко језгро таквог предиката, добијамо двоструку негацију унутар једног реченичног члана – предиката. Таква двострука негација се терминолошки одређује као математичко-логичка негација, тј. унутар предиката долази до множења негација, те формално одрични исказ има афирмативну семантичку вредност.

Циљ нашег истраживања јесте да утврдимо од чега зависи семантичка еквивалентност исказа са афирмативним предикатом и афирмативног исказа добијеног двоструком негацијом, и у којој мери се заправо уопште може говорити о њиховој семантичкој еквивалентности. У литератури је ова чињеница већ примећена и истакнуто је да на то првенствено утиче природа негиране лексема у лексичком језгру неглаголског предиката, тј. њена припадност контрадикторним појмовима или контрарним и контрадикторно-координираним појмовима. Уколико лексема припада контрадикторним појмовима (*истина – неистина*), двоструко негирани исказ је семантички еквивалентан афирмативном исказу (пр. *Све што је рекла није било неистина. – Све што је рекла било је истина.*). Међутим, уколико негирана лексема у предикату припада неком другом типу појмова, контрарним или кон-

традикторно-координираним (*млад – стар*), онда ће двоструко негирани исказ бити само релативни синоним афирмативном исказу, јер двоструко негирани предикат има вредност литоте (пр. исказ *Он није млад* не мора да значи *Он је стар*, већ може значити и *Он је средњих година*).

Пол-Луј ТОМА (Париз)

О (не)употреби моционих суфикса

Због све веће заступљености жена у бројнијим професијама и активностима, у српском језику, као и у многим другим језицима, све је присутнија потреба да се образују моциони парњаки мушких имена која означају те професије, мада се та имена мушког рода не ограничавају нужно на мушки пол, већ могу бити неутрална и односити се како на мушкарце, тако и на жене (уз евентуално прецизирање помоћу речи *жена*). Тако се појављује конкуренција између парњака (полазни „неутрални” и суфиксирана изведеница) за означавање жене. Том се проблему додаје избор суфикса моционог парњака, јер лингвистички систем српског језика располаже са више могућности (*-ка, -ица, -иња, -киња...*), одакле понекад проистичу стилистичке и регионалне разлике. Они који уче српски језик (па и изворни говорници) могу имати тешкоће да изаберу адекватно решење између *професор, жена професор, професорка, професорица...* Може се провести паралела са француским језиком, у чијим стилистичким и регионалним варијантама (нпр. у Француској и у Канади) постоје различита решења унутар истог лингвистичког система (*Madame le professeur, la professeuse, la professeur...*).

Димка САВОВА (Софија)

*Контекстуално условљена неутрализација
категорије броја код именица*

У раду се наведена појава разматра, као што се из наслова види, у вези са именицама које у језичком систему имају формални изражај

за оба члана граматичке опозиције по броју. Међутим, у реченици у којој су употребљене понекад се изражавани догађај приказује с перспективе која из неког разлога чини реално постојећи плурал датог актанта или сирконстанта предиката ирелевантним. Циљ је овог истраживања да анализира, систематизује и покуша да разјасни случаје такве неутрализације у савременом српском језику.

Сања ЂУРОВИЋ (Крагујевац)

Морфолошки статус футура првог у српском језику

Предмет рада јесте преиспитивање статуса футура првог с обзиром на различите дефиниције у граматицима српског језика. Тако се негде футур убраја само међу сложене глаголске облике, а негде стоји да је и прости и сложени глаголски облик. У морфологији постоји јасан критеријум да се сви глаголски облици деле на просте и сложене према правилу о грађењу, па тако они облици који се граде од презентске/инфинитивне основе и наставака јесу прости, а они који се граде од помоћних глагола и неког неличног гл. облика јесу сложени глаголски облици. Наиме, поставља се питање да ли критеријум писања може бити надређен у односу на морфолошки критеријум о грађењу глаголских облика. Други проблем јесте и чињеница да сви глаголи не могу имати и просте и сложене глаголске облике јер глаголи на *-ћи* (нпр. *рећи*, *доћи*, *моћи* и сл.) имају само сложене облике.

Занимљиво је да се у систему глаголских облика само код футура јавља оваква ситуација. У футуру се јавља и перифрастични футур или футуроид и све то додатно усложњава ситуацију. Циљ рада биће морфолошка анализа и преиспитивање морфолошког статуса футура према граматицима и литератури као и покушај прецизнијег и јаснијег дефинисања овог облика. Логично би било да дефиниција о грађењу футура првог буде у складу са морфолошким критеријумом о грађењу простих/сложених гл. облика. Сложени футур гради се од енклитичких облика помоћног гл. хтети и инфинитива, а прости би по правилу требало дефинисати преко инфинитивне основе и наставака. Управо се ту јавља проблем и то ће бити централно питање у раду, да ли се ту ради само о фонетским променама, а да се морфолошки и даље ту идентификују инфинитив и енклитички облици помоћног глагола, или се мења граматички статус ових јединица.

Александар СТЕФАНОВИЋ (Париз)

Деклинација збирних бројева и бројних придева

У раду се осветљава, у дијахронијској и синхронијској перспективи, деклинабилност односно индеклинабилност збирних бројева (*двоје, троје, четворо* и сл.) и бројних придева (*једни, -е, -а; двоји, -е, -а; троји, -е, -а* и сл.). Такође се даје дијалектолошки преглед без кога се не може судити о данашњем стању. А посебна пажња посвећена је и становиштима појединих граматичара, који препоручују (врло необичну) употребу бројног придева уместо непромоменљивог главног броја у експлицирању (беспредложног) инструменталног или дативног значења (типа: *писао је петорим пријатељицама*).

Данило АЛЕКСИЋ (Београд)

Аниматност и живе машине

У реферату ће се испитивати категорија аниматности у српском језику код именица које означавају самосталне или релативно самосталне машине (и неке сродне ентитете) – *робот, андроид* и сл. Анализираће се обиман корпус састављен од текстова из новинарског, научног и књижевноуметничког стила.

Недоследности у употреби акузативних наставака срећу се не само код примера из различитих функционалних стилова већ и код примера из истог стила, а то у досад прегледаној литератури о овим лексемама није забележено. Зато је први циљ истраживања темељна дескрипција, што захтева да се, између осталог, израчуна фреквентност неочекиваних форми акузатива у сваком од поменутих типова текста. Други циљ је формулисање критеријума који би објаснили дистрибуцију падежних наставака у грађи, односно продубили дефиницију саме аниматности.

Именска и глаголска флексија у говорима југозападног дела Косова и Метохије: флексијски системи у парадигматској и синтагматској перспективи

Природа дијалекатске периферије, са контактом различитих језичких система, подстиче иновације на синтагматском и парадигматском плану. Док је интерференција на фонетском и синтаксичком плану очигледна, интерференција у флексији преузимањем морфолошких флексивних средстава најчешће није обележје периферних говора. Миксоглотија подстиче смањење постојећих морфолошких средстава ширењем аналитизма у именској флексији, затим повећавањем улоге глаголског вида у грађењу простих претерита.

1. Већа отпорност именске флексије на аналитизацију није условљена семантичким типом именице нити синтаксичком позицијом облика. На дуже чување флексије зависних падежа утиче синкретизам падежних наставака: а) именице на *-а* боље чувају флексију у јд. зато што је присутан синкретизам с наставком *-е* у Гјд./Дјд./Лјд.; б) именице м. р. на сугласник боље чувају флексију у Дјд. и Лјд. уз предлоге који нису вишезначни (по +, према +) због заједничког наставка *-у*.

2. Именице с. р. типа *буре, јаре* знају за суплетивну множину на *-ићи* (*бурићи, јарићи*). Несагласје јединско-множинског односа типова промене именица типа *јаре – јарићи* отклања се у делу говора неутрумизацијом, па се ствара регуларни однос типа *јаре – јарића*. На нивоу парадигматских односа јединско-множинско несагласје има за последицу делимично неуклапање ових именица у множинску парадигму. Наиме, у највећем делу области морфолошка диференцијација им. м. р. на сугласник Нмн. (синови) и ОПмн. = Амн. (синове) спроведена је практично доследно. Именице типа *јарићи* знају за синкретизам ОПмн. и Нмн. (*јарићи*), свакако наслањањем на синкретизам Нјд. и ОПјд. им. с. р. (*јаре – јаре*), иако је у овим говорима неутралисан синкретизам Нмн. И ОПмн. Им. м. р. на сугласник (*синови : синове*).

*Морфосинтаксичке специфичности компарације
у српским говорима Косова и Метохије*

Мало је синтетичких радова посвећених испитивању одређених граматичких категорија на ширем ареалу. Ми смо се одлучили за српске говоре Косова и Метохије зато што припадају трима дијалекатским типовима (П-ЈМ, К-Р и З-С), што су дуго времена изложени инојезичним утицајима и што су егзистенцијално угрожени. Нас ће овом приликом, посебно у призренско-јужноморавском дијалекту, интересовати ширење компарације и на остале врсте речи (*по ростија; нај смо се мућиле*). Обратићемо пажњу и на ред речи код аналитичког поређења. Наиме, у неким говорима се између речце *по* и позитива може јавити енклитика (*но је добар*), при чему оба компаративна елемента носе акценат. Треба видети у којим говорима речца *по* има право компаративно значење (*постар* од мене 'старији') а у којима се њоме добија компаративна деминуција (то расте *по високо* 'прилично високо').

Због интерференције са албанским и турским потребно је утврдити и стране елементе у поређењу (Она *по милује твоју снау зе своју; асл'и добар; жут жут*).

Значајан допринос треба да представља и лингвогеографски приступ компаративним облицима у пограничним областима косовско-ресавског и призренско-јужноморавског дијалекта, као и ареали синтетичких наставака (-*еји* / -*ији*, -*ји* и -*иши*). Потребно је указати и на контаминирани облике типа (*новише, по слапше, по боље; рањије, дубљеј, вредњи, дубокији*), као и на перифрастичко поређење (*млого густо*). Такође, треба одредити статус синтетичких форми (*стареј; виши, мањи, боље*) у говорима у којима преовлађује аналитизам.

Милан АЈЦАНОВИЋ (Нови Сад)

Пејоративи деривирани суфиксом -чина у језику младих

Развојем различитих медија, пре свега интернета, мења се и начин на који млади међусобно комуницирају. Наиме, у комуникацији на различитим интернетским форумима и четовима они, ослобођени рестрикција које су нужни пратиоци комуникације унутар неког другог типа дискурса, користе идиом, који, између осталог, одликује и читав низ експресива, међу којима има и оних које који представљају својеврсне творбене иновације. Нашу су пажњу привукли пре свега они добијени додавањем суфикса -чина, међу којима се нарочито истичу примери пејоративних образовања чији је мотиватор какав узвик (нпр. *фујчина*, *бљакчина*). Отуд ће наш циљ бити да се пре свега одреди инвентар лексема које се подвргавају овом типу модификације као и да се одреде евентуални примери транспоновања у другу морфолошку класу. Као изворе грађе користићемо два, за ову врсту истраживања, релевантна портала: *Крстарицу*, „највећу интернет заједницу у Србији” и *Вукајлију*, најпознатији српски он-лајн речник сленга.

Ана ПЕЈАНОВИЋ (Никшић)

О једној врсти синтаксичких фразеологизама

Аутор у раду разматра статус једне врсте синтаксичких фразеологизама који имају превасходно комуникативну функцију. За разлику од лексичких фразеологизама, ове фразеолошке јединице немају денотативно (сигнификативно) значење већ само модално, означавају однос говорника према ситуацији или саговорнику.

У савременој литератури фразеолошке јединице које су предмет наше пажње добиле су назив комуникеме [термин В. Ј. Меликјана], чиме се експлицитно изражава њихова функција. У ове фразеолошке јединице спадају различити типови фразеологизама које смо издвојили као узречице, клетве и заклетве и о којима смо већ писали: *Боже драги, благо мени, куку нама, да бог сачува, тако ми Бога* [Пејановић 2010], као и многе друге које ће бити предмет новог истраживања:

Како да не! (вишезначан израз који у зависности од ситуације као реплика може означавати *да* или *не*), *Не причај!* *Ето ти га сад!* (изрази који изражавају изненађење, чуђење), *Свака ти част!* *Е то се броју!* (изрази који изражавају одобравање).

Синтаксички фразеологизми су универзална и продуктивна језичка појава. У сваком језику постоје конструкције којима се директно изражавају емоције, реакције, ставови. Употребљавају се у разговорном језику, служе као реплика у дијалошкој комуникацији за изражавање потврдног или одричног одговора и читаве скале емоција и реакција, оцјена: слагање, неслагање, чуђење, дивљење, страх, сумња, невјерица, радост, осуда, иронија и сл.

Лариса ЧОВИЋ (Бања Лука)

*Фразеологизми с повећаном експресивно-емоционалном бојом
у наративној структури Проклете авлије
Иве Андрића и питања руских преводних еквивалената*

Питање превођења фразеологије једно је од најактуелнијих у теорији и пракси књижевног превођења. Међутим, код превођења са генетски блиског језика преводац се суочава са новим бројним тешкоћама: *прво*, због знатног броја фразеолошких хомонима за сваки од два пара таквих језика, и, *друго*, код превођења фразеологизама са изразитом експресивно-емоционалном бојом, па још са лексичким компонентама локалног и/или дијалекатског порекла. Преводац, па и критичар превода, да би на прави начин решио све те проблеме, мора претходно да се обавести о врсти и природи наратива којој припада конкретни објекат истраживања. Роман „Проклета авлија” (1954) Иве Андрића је очит пример полиморфне наративне структуре, у којој се читавом дужином, током свих VIII поглавља смењују деонице сва три основна наратива са три основна „ауторска лика”: а) „ер-форма” са објективним, свезнајућим наратором, б) „ја-форма” са субјективним приповедачем и в) тзв. „субјективизирано приповедање”. Овај последњи наратив се карактерише комбинацијом два претходна: с формално-граматичке тачке гледишта наратор је исказан 3. граматичким лицем заменица и личних глагола као и објективни лик наратора, али са продором у тај и такав контекст субјективне тачке гледишта једног од јунака или, понекад, и групе актера епског догађаја. Овакве деони-

це се између осталог препознају по бројним модалним речима субјективне оцене, а понајпре по бројним фразеологизмима са повећаном експресивно-емоционалном бојом и честим компонентама, локалне босанске супстандардне и дијалекатске лексике.

Основни циљ датог истраживања је анализа оних деоница текста у којима је именован један од *казивача*: пре свега сам фра Петар који младом искушенику Растиславу током две-три недеље казује своје догодовштине током два месеца заточеништва у Истамбулској апсани, „проклетој авлији”, па, надаље, егзалтираних *казивала* Заима и, посебно, Хаима. Те деонице текста се одликују великом учесталошћу споменутих фразеологизама са изразитом експресивно-емоционалном бојом и исто тако бројним локалним и дијалекатским компонентама. По учестаности оваквих фразеологизама се издваја завршно VIII поглавље, па ће их отуд и бити понајвише.

Хенрик ЈАРОШЕВИЋ (Вроцлав)

*Морфолошка средства коришћена у фразеолошкој
деривацији у српском и пољском језику*

У савременој лингвистици, како пољској тако и српској, постоји широко прихваћен став да су фразеологизми – поред лексема – део лексике сваког језика. Наравно, примећује се такође да између обе врсте поменутих лексичких јединица постоје одређене формалне, стилске и семантичке разлике. Ипак, независно од свих ових диференцијација фразеологизам се може сматрати јединицом која је са функционалне тачке гледишта истоветна са синтетичком речи, лексемом. Неоспорно је да фразеологизми функционишу у реченици слично лексемима, које припадају одређеним врстама речи – постоје глаголски фразеологизми (*prodavati burgije, opowiadać banialuki*), именички фразеологизми (*bela vrana, niebieski ptak*), придевски фразеологизми (*drzak kao vrabac, głupi jak but*), те прилошки фразеологизми (*iz petnih žila, aż drzazgi leca*). Осим поменутог функционалног подударарања, лексеме и фразеологизме повезује још једна важна особина – фразеологизми се могу изводити помоћу истих морфолошких средстава као што је у случају лексема. Мисли се овде превасходно на различите врсте суфикса, префикса и других творбених морфема које се заједнички користе како у деривацији фразеологизама, тако и у деривацији лексема.

Узимајући у обзир функционалну вредност фразеологизама може се издвојити у пољском и српском језику седам главних врста фразеолошке деривације: 1. глаголски фразеологизам → глаголски фразеологизам (*плакати као љута година* → *за-плакати као љута година*, *цзућ писмо носем* → *по-цзућ писмо носем*), 2. глаголски фразеологизам → именички фразеологизам (*борити се на смрт и живот* → *бор-ба на смрт и живот*, *klepać biedę* → *klep-anie biedy*), 3. глаголски фразеологизам → придевски фразеологизам (*nutni као смук* → *нија-н као смук*, *stawiać sprawę na ostrzu noża* → *stawiaj-ący sprawę na ostrzu noża*), 4. глаголски фразеологизам → прилошки фразеологизам (*уздигнути чело* → *уздигну-та чела*, *spuścić głowę* → *ze spuszczonej głową*), 5. именички фразеологизам → именички фразеологизам (*смоквин лист* → *смоквин лист-ић*, *próba ognia* → *próba ogni-owa*), 6. придевски фразеологизам → придевски фразеологизам (*лак као перо* → *лак као пер-це*, *wesoły jak szczygieł* → *wesoły jak szczygieł-ek*), 7. придевски фразеологизам → именички фразеологизам (*тих као гроб* → *гроб-на тиш-ина*, *pracowity jak mrówka* → *mrówcz-a prac-a*).

Осим те поделе, све фразеолошке изведенице могу се такође сврстати у неколико других подврста. У обзир долазе групе деривата које се међусобно разликују по начину творбе (нпр. префиксални деривати: *čítati iz očiju* → *pro-čítati iz očiju*, *platać figla* → *s-platać figla*; суфиксални деривати: *живети као нас* → *живети као наи-че*, *pokazać razury* → *pokazać razur-ki*, деривати са нултим суфиксом: *говорити у ветар* → *говор-ø у ветар*, *wybrać mniejsze zło* → *wybór-, mniejszego zła*; деривати са сложеним формантом: *живети као нас* → *нас-ју жив-от*, *cierpliwu jak anioł* → *aniel-ska cierpliw-ość* itd.), по семантичкој функцији форманта (нпр. инхоативни деривати: *летети као муха без главе* → *по-летети као муха без главе*, *mieszkać pod mostem* → *zamieszkać pod mostem*; финитивни деривати: *сећи као на пању* → *пре-сећи као на пању*, *prowadzić wywiad* → *przeprowadzić wywiad*; интензивни деривати: *играти коња* → *разиграти коња*, *sałować z dubeltówki* → *wycalaować z dubeltówki* itd.), по степену промене значења мотивисаног фразеологизма (нпр. мутацијски деривати, потпуна промена значења: *долазити на свет* → *долаз-ак на свет*, *walczyć z wiatrakami* → *walk-a z wiatrakami*; модификацијски деривати, делимична промена значења: *ситна риба* → *ситна риб-ица*, *liść figowy* → *list-ek figowy*; транспозицијски деривати, задржано првобитно значење, само промена синтаксичке вредности: *цепати длаку на четворо* → *цеп-ање длаке на четворо*, *bić pianę* → *bi-cie piany*).

Светлана СЛИЈЕПЧЕВИЋ (Београд)

*О односу слогана и фразеолошких јединица
у политичком дискурсу у српском језику*

Предмет овог рада јесте однос између слогана и фразеолошких јединица. Корпус за ово истраживање чине слогани коришћени у изборним кампањама од 1990. до 2016. године. Циљеви овог истраживања јесу: испитати типове односа између слогана и фразеолошких јединица; указати на језичка (пре свега лексичка и морфосинтаксичка) средства којима се фразеолошке јединице дезинтегришу и постају део слогана. Фразеолошке јединице у ширем смислу деле са слоганима три важне карактеристике: сажетост, ефектност и експресивност. Овим општим карактеристикама може се придодати и чињеница да и слогани, као и фразеолошке јединице, постају сведочанство о колективном искуству народа у једном периоду, с тим што фразеолошке јединице имају много ширу намену. Слогане од фразеолошких јединица разликује, пре свега, функција, а затим и структура. Слогани се према фразеолошким јединицама у ширем смислу односе на три начина: целовите фразеолошке јединице постају слогани (1), у слоганима се актуализују и реконтекстуализују поједине фразеолошке јединице или њихови делови (2) и најчешће – фразеолошке јединице се трансформишу различитим лексичким и морфосинтаксичким средствима како би формирале слоган (3).

Галина ТИРТОВА (Москва)

Новије позајмљенице у савременом српском језику.

У раду ће се разматрати разлози појављивања најновијих енглеских речи и израза у српском језику, њихово функционисање и утицај на структуру језика.

Мариана АЛЕКСИЋ (Београд)

*О заједничким позајмљеницама у савременом српском
и бугарском језику (семантичка анализа)*

У раду се истражује семантички однос заједничких позајмљеница у савременом српском и бугарском језику, као и однос њихове фонолошке и прозодијске адаптације и интегрисања у лексичке системе језика прималаца. Аутор усредсређује пажњу на широки распон конвергентности, односно дивергентности у значењима формално сличних лексема, које се крећу од стилске истоветности до семантичке искључивости.

Гордана ШТАСНИ (Нови Сад)

Фазични придеви са значењем унутрашњих људских особина

У раду се на одабраним примерима придева којима се исказују унутрашње људске особине испитује могућност стварања фази вредности у оквиру семантичке поткатегорије којој припадају. Наиме, под унутрашњим особинама подразумевамо карактерно, интелектуално, психичко, емотивно својство човека, које представљају поткатегорије у оквиру тематског поља 'унутрашње особине'. Истовремено се указује на утицај концептуалне вредности на развој градуелности, па се у том погледу нијансирана значења јављају у једном од домена обухваћених појмом 'унутрашње особине' у лексички развијеном низу (*туп – тупав – тупаст; прав – праведан – праведљив – правичан – правцат*), док је код других ова могућност блокирана (*зао, лош, опак*). У семантичку интерпретацију одабраних придева укључен је и творбени аспект, са посебним фокусом на сагледавање утицаја суфикса у стварању облика са фазичном вредношћу.

Гордана ШТРБАЦ (Нови Сад)

*Градуелност у квалификацији човека на примеру
придева са значењем физичких особина*

У лингвистичким истраживањима за последњих тридесетак година све је доминантнији приступ по којем се језички феномени не посматрају у строго омеђаним категоријама, него као ентитети који се распоређују у скаларним вредностима. Такав приступ познат је као градуелност или фазичност. Главни предмет овог истраживања управо је градуелност која се испољава у физичкој квалификацији човека, реализована на лексичком плану (употребом одговарајуће придевске речи) и на творбеном плану (употребом одговарајућег творбеног модела). Корпус чини око двеста четрдесет придева са значењем физичких особина људи: *блед, бледуњав, висок, повисок, танак, танушан, сув, сувоњав* итд. У фокусу су низови попут: *пренизак, онизак, онижи, понизак, невисок, низак, висок, овисок, повисок, овиши, повиши, превисок*. Циљ истраживања је да се на примеру придева са значењем физичких особина људи опишу најважнији принципи успостављања градуелности на лексичком и творбеном нивоу.

Илијана ЧУТУРА (Јагодина)

Утицај глобализације на комуникативни дискурс честитања

У раду се анализирају статус и промена форми честитања у писаној реализацији, као и основне текстуалне, лексичке и нормативне карактеристике честитки послатих путем нових медија.

На корпусу који укључује смс поруке и честитке објављене или послате путем друштвених мрежа показује се да је у последњој деценији битно измењен начин честитања. Те измене односе се на различите аспекте, почев од односа између пошиљаоца и примаоца поруке, који постаје много мање личан и директан. На плану саме организације текста јасно се диференцирају дуже поруке које су најчешће циркуларне, намењене великом броју прималаца, и оне сасвим кратке које су добиле стереотипну форму. Приметно је и да је избор лексике сведен на неколико карактеристичних категорија. Додатно, језички код често је комбинован са сликовним елементима.

Посебан аспект анализе чине огрешења о правописну норму али и присуство великог броја англицизама.

Славко СТАНОЈЧИЋ (Крагујевац)

*Језичке константе у контексту дефиниције појма
„Резултат глобализације” и његове евалуативне употребе*

Рад износи резултате испитивања синтаксичке конструкције којом се једна претпостављена реченица кондензује у лексему категорије адверба (енгл. *reportedly* и српски *наводно*), налазећи се као идентична у два језика – у енглеском и у српском језику, а у светлу у социолингвистици много истицане релевантне и доминантне улоге првог језика у процесима тзв. глобализације. Из перспективе детаља у категорији семантичко-синтаксичких конструкција, полазећи од претпоставке утицаја датог процеса, а на основи општелингвистичке методологије посматрања језичких феномена, аутор показује чињеницу аутохтоности оваквих конструкција у језицима исте индо-европске групе језика, као и чињеницу да је њихов паралелизам у најмање два (па и више) језика резултат постојања језичких константи – како их је давно дефинисао српски лингвиста А. Белић.

Оливера ДУРБАБА (Београд)

Лингвистичка глобализација или мекдоналдизација језика?

Термин глобализација у лингвистичком смислу углавном се повезује са утицајима које енглески језик, као *lingua franca* савременог доба, врши на све друге језике (кад их „трпи” српски језик, као последица настаје нестабилни хибрид који лингвисти, уз мање или више негативно вредносно одређење, називају *срблиш* или *англосрпски*). Ови утицаји се огледају пре свега у стихијском преузимању речи из енглеског језика, при чему под овим не подразумевамо класичан случај позајмљивања као „увоза” речи заједно с неким новим артефактом или концептом (употребним предметом, појавом, иновацијом...),

пошто се то у основи сматра богаћењем лексичког фонда (без чега не би било ни радија, грамофона, телевизије, интернета), већ пре свега три друге појаве, које бисмо означили као (1) семантичко померање (*semantic drift*), (2) дуплирање лексике и (3) *ad hoc* транспоновање. Семантичко померање у овом контексту представља додавање новог значења већ постојећој лексеми, и то у складу с њеним значењем у енглеском. За пример можемо узети реч *шеф*, која се у последње време све учесталије користи у значењу – мајстор *гастроном*, *кулинар*, *шеф кухиње* (као у једва разумљивом називу организације младих куvara „Јуниор Шеф Клуб Србије”). Дуплирање лексике огледа се у преузимању енглеског облика као неодублета неке већ постојеће речи. Пример за ово би био такође фреквентни помодни англицизам *плагијаризам* (у значењу *плагирања*, *плагијаторства*, *плагијата*). *Ad hoc* транспоновање јесте преношење енглеских облика у адаптираном или неадаптираном фонографематском виду, као надоместак за тренутне термилошке али и индивидуалне лексичке дефиците (нпр. у примерима *даунгрејдовање графике*, али и *даунгрејдовање речи*, *морала* итд).

У прилогу ћемо покушати да на основу наведених, као и неких других примера, утврдимо да ли су ове појаве одраз феномена „*мекдоналдизације*” (у складу с теоријом америчког социолога Џорџа Ричера), односно потребе да се и у језичком домену реализују принципи и логика мекдоналдизације: ефикасност, калкулација, предвидљивост и контрола.

Ђорђе ОТАШЕВИЋ (Београд)

Језик српских комерцијалних реклама у доба глобализације

У раду се говори о комерцијалним рекламама, док су политичке и социјалне рекламе остале по страни. Под „српским рекламама” подразумевају се рекламе објављене у српским средствима јавног информисања, као и на друге начине данас уобичајене за комерцијалну рекламу, које су намењене српским купцима, без обзира на језик који се у њима користи.

Често се глобализација везује за вестернизацију, односно американизацију. Најупадљивије обележје глобализације у српским рекла-

мама јесте прекомерна употреба англицизама, коришћење двојезичних, српско-енглеских реклама, као и реклама које су у потпуности на енглеском језику. Јављају се нови афикси и афиксоиди.

Као реакција на све присутнију глобализацију, оличену у американизацији, широм света јачају антиглобализам, етнизам и локализам. Приметан је и њихов утицај на језик српских комерцијалних реклама.

Слободан НОВОКМЕТ (Београд)

Лексичка адаптација симбола „@” у српском језику

Предмет овог рада је лексичка адаптација компјутерског симбола „@” у српском језику. Пошто информатичку терминологију одликују, пре свега, неуједначена, несистематизована и недовољно прецизно дефинисана правила употребе из аспекта лексичко-правописне адаптације и изговора, с обзиром на то да већински део тог фонда чине неадаптирани и делимично адаптирани англицизми, покушаћемо да увидом у анкету о најчешћим називима за овај симбол (коју спроводимо међу студентима Филолошког факултета) закључимо како је изгледало усвајање овог семиотичког термина у српском језику. На основу резултата анкете, као и прегледа лексичког статуса симбола „@” у светским језицима, покушаћемо да понудимо одговарајуће лексичке еквиваленте за овај симбол, имајући у виду његову реализацију у терминолошком систему и функционално-стилски статус у разговорном (неформалном) стилу. Циљ рада је да увидом у варијантне еквиваленте симбола „@” у српском језику утврдимо у ком смеру је ишао процес адаптације овог термина, какав су његов статус и употреба у српском језику, који лексички механизми и лексички елементи учествују у његовој номинацији и да покушамо да формулишемо општа правила његове употребе у српском језику.

Маја ВУКИЋ (Ниш)

*Спојеви шта већ, како већ и сродне појаве
у савременом српском језику*

У раду су анализирани спојеви чији је први елемент нека од упитних речи: *шта, како, колико, где* и сл., а други партикула *већ* у функцији интензификатора. Ови су спојеви посматрани у различитим контекстима: у оквиру дисјунктивних синтагматских конструкција, затим у оквиру координираних сложених реченица са дисјунктивним односом у којима су извршени различити типови редукција компонента, као и ван конструкција овог типа.

Анализирано је порекло ових спојева, посебно однос са конструкцијама из енглеског језика: *what ever, how ever, where ever* и сл. и однос са спојевима са партикулом *год* у српском (*шта год, како год...*). Пажња је посвећена заступљености ових конструкција у сваком од функционалних стилова, а посебно њиховом статусу с аспекта стандарднојезичке норме.

Грађа за овај рад ексцерпирана је из Корпуса Математичког факултета у Београду и из форума на интернету.

Олга СТОЈАНОВИЋ (Минхен)

*О видском парњаштву глагола из компаративне
и когнитивне перспективе*

У аспектологији је одавно утврђено да је видско парњаштво глагола у највећем броју случајева више или мање асиметрично. У најређим случајевима може се говорити о семантички чистим видским паровима, док је код већине глаголских парова могуће утврдити граматичко-деривационе, семантичке и лексичке разлике. Асиметрија се показала и у истраживањима когнитивне лингвистике која је утврдила да у видским паровима један од глагола често поседује преферирану, доминантну позицију у односу на други и на ову појаву дала неколико теоријских објашњења. Служећи се методама компаративног истраживања српског и немачког језика и испитивањем билингвалних говорника, покушаћемо у овом реферату да додатно осветлимо

ову појаву за неке фреквентне српске глаголе и глаголске парове и објаснимо је уз помоћ теорије о 'алфа' и 'бета' глаголима унутар категорија свршених и несвршених.

Марина СПАСОЈЕВИЋ (Београд)

*Двовидност код глагола с префиксима у савременом
српском језику*

Предмет анализе представљају глаголи са префиксима у савременом српском језику који у заглављу речничког чланка садрже оба видска квалификатора (*свр(ш)* и *несвр(ш)*), те они глаголи са префиксима код којих се нека од семантичких реализација може јавити као свршена и као несвршена, или код којих се у полисемантичкој структури смењују видски квалификатори. Иако двовидност за префиксалне творенице није уобичајена, јер је граматичка улога префикса промена имперфективног у перфективни вид, двоаспектношћу истих лексичких значења или варијацијом вида у зависности од значења одликује се већи број глагола са префиксима у српском језику према грађи из дескриптивних речника САНУ и Матице српске. Циљ рада је да се испита природа те двовидности, њени и типови, као и да ли је увек реч о двовидским глаголима. Анализа показује, нарочито имајући у виду дериватолошке процесе, да треба разликовати оне глаголе код којих се исто значење може реализовати у оба вида и који су резултат префиксације од оних префиксираних глагола код којих се срећу оба видска квалификатора пред различитим значењима у зависности од интерпретације дериватолошког процеса. Наиме, у прву групу спадају глаголи попут *оплакати*, *сплакати*, *спузати (се)*, *устисати*, *успитати* итд., чија је природа двовидности блиска непрефиксираним двовидским глаголима. У другу групу спадају глаголи код којих долази до спајања и преплитања резултата два деривациона процеса: префиксације (перфективизације несвршених) глагола и суфиксације (секундарне имперфективизације) префиксираних глагола: 1) *скакати (несвр.)* → *за-скакати (свр.)* 'почети скакати'; *скочити (свр.)* → *за-скочити (свр.)* → *заскок-ати* → *заскакати (несвр.)* 'залазити иза неког, салетати'. Ово су посебне лексеме, а не двовидски глаголи, и у речницима их треба представљати као хомониме, а не као јединице полисемантичке структуре, како је код нпр. *израђати*, *испадати* и сл.

Весна ЂОРЂЕВИЋ (Београд)

Видски парови и префиксација у српском језику

Удео префиксације у перфективизацији, односно видски статус пара глагола који чини имперфективни (мотивни) глагол и префиксирани перфективни (мотивисани) глагол до данас представља предмет спорења међу проучаваоцима глаголског вида. У раду полазимо од поставке да парови глагола образовани по наведеном моделу представљају видске парове, што ћемо испитати на примеру парова чији је перфективни парњак изведен префиксом *из-*. Грађу и примере ексцерпират ћемо из описних речника српског језика. Главни циљ овог рада јесте утврђивање карактеристика префиксне перфективизације на примеру префикса *из-*, а као истраживачке задатке поставили смо испитивање да ли и у којој мери префикс *из-* учествује у граматичкој функцији перфективизације, те које су лексичко-семантичке и творбене особености видских парова образованих помоћу овог префикса. У истраживању ћемо поћи од описа видских парова у србистичкој литератури, па одатле издвојене смернице за њихово утврђивање применити на парове глагола чији је други члан изведен префиксом *из-*. Након тога биће дата лексичко-семантичка и творбена анализа издвојених глагола.

Драгана КЕРКЕЗ (Београд)

Лексема обичај у српском језику (у поређењу са руским)

У раду се анализирају именице *обичај* у српском и *обычай* у руском језику. Дате лексема као предикатна имена посматрају се на два нивоа: семантичком и синтаксичком у поређењу са члановима њиховог синонимског реда. Теоријско-методолошку основу рада чини *метода интегралног описа језика*.

Јелена БАЈОВИЋ (Косовска Митровица)

*Сугласничке алтернације у деклинацији и конјугацији
у српском и руском (дијахронијски и синхронијски аспект)*

У раду се испитује судбина сугласничких алтернација у именичким деклинацијама и у презенту и императиву глагола, које су се у староруском језику добро чувале као и у старословенском језику, са стањем у савременим језицима, руском и српском. Српски језик је у овом погледу архаичнији: он боље чува резултате и прве и друге палатализације задњонепчаних сугласника, и у именичким деклинацијама, и у императиву, и у презенту, док се у руском језику чувају сугласничке алтернације у садашњем (и простом будућем) времену засноване на резултатима прве деклинације. У руском језику је био шири утицај аналогije (изједначавање основа), док је у српском језику аналогija била више обличка него фонетска (губљење старих облика локатива једнине и локатива множине данашње прве деклинације).

Неђо ЈОШИЋ (Београд)

*Три Новаковићева списа посвећена актуелним питањима
лексикографске проблематике и лексикографске праксе*

У раду се анализирају списи: Гласови о Огледу рјечника: Писмо Стојана Новаковића предсједнику [ЈАЗУ] (1878), Српска краљевска академија и неговање језика српског (Посланица Академији наука философских) (1888), Предлог Српској краљевској академији да се отпочне купљење грађе за академијски Српски Речник (1893). На основу наведених списа, дефинишу се лексикографска гледишта Стојана Новаковића посвећена актуелној лексикографској проблематици (изради Рјечника ЈАЗУ и описног рјечника савременог српског језика), и утврђује се његов значај у развоју српске лексикографске мисли.

**ЕСЕЈ, ЕСЕЈИСТИ И ЕСЕЈИЗАЦИЈА
У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ**

*

**ФОРМЕ ПРИПОВЕДАЊА
У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ**

Александр ЛУКАШАНЕЦ (Минск)

*Организация XV Международного съезда славистов
в Минске: итоги и перспективы мировой славистики*

В докладе будут проанализированы организационные и научные предпосылки проведения в 2013 году в Минске (Беларусь) XV Международного съезда славистов и его итоги, особенности современного славянского пространства, актуальные тенденции развития славянских языков, литератур и культур в современном мире, а также роль международных съездов славистов и Международного комитета славистов в поддержании и развитии славистических исследований в XXI веке. В докладе также будут затронуты проблемы современного славянского взаимодействия, проблемы сохранения славянской национальной специфики и культурно-языковой идентичности в славянском и неславянском окружении.

Peter ŽEŇUCH (Bratislava)

Komisie pri Medzinárodnom komitáte slavistov – postavenie a činnosť

Medzinárodný komitét slavistov tvoria zástupcovia (zvyčajne sú to predsedovia) národných slavistických komitétov a slavistických organizácií z celého sveta. Medzinárodný komitét slavistov dnes tvorí 42 krajín, kde sa uskutočňuje systematický interdisciplinárny slavistický výskum. Medzinárodný komitét slavistov preto v rámci svojej pôsobnosti zriaďuje komisie, ktoré napĺňajú hlavné úlohy a ciele medzinárodného slavistického výskumu v širokom spektre spolupráce rozvoja slavistickej jazykovedy, literárnej vedy a dejín kultúry Slovanov. Medzinárodný slavistický výskum preto patrí do okruhu tých vedeckých disciplín, ktoré z hľadiska filologického, historického, spoločensko-vedného výskumu prinášajú významné poznatky, zistenia a údaje o vývine i súčasnom stave, resp. aj o smerovaní našich národných spoločností v ich začlenení do širokého geopolitického priestoru. Rozvoj a uplatňovanie sa slavistického vedeckého bádania určujú priority, ktoré súvisia s identitou a špecifikami spoločnosti, v ktorej sa slavistický interdisciplinárny porovnávací výskum realizuje. Slavistický výskum v prostredí európskej vednej politiky tvorí

zásadnú programovú zložku, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou poznávania súvislostí ovplyvňujúcich rozvoj a udržateľnosť slovanských jazykov a kultúr i vo vzťahu s neslovanskými jazykmi a kultúrami. Cieľom týchto slavistických výskumov je prehĺbovať poznanie, posilňovať a upevňovať kultúrne, jazykové a historické povedomie nositeľov slovanských jazykov a kultúr v záujme ich zachovania a posilnenia ich príslušnosti k európskym tradičným kultúrnym hodnotám.

Pri Medzinárodnom komitáte slavistov od roku 1958 pracuje 39 komisií. Na práci jednotlivých komisií sa zúčastňujú zástupcovia z rozličných slovanských i neslovanských krajín, kde sa rozvíjajú vedeckovýskumné kompetencie v rozličných okruhoch slavistického bádania, ktoré je aktuálne a potrebné pre komplexné poznanie dejín i súčasného stavu a rozvoja slovanských jazykov, literatúr a kultúr. Medzinárodný interdisciplinárny slavistický výskum predstavuje neoddeliteľnú zložku európskej vednej politiky, a preto slavistiku ako vednú disciplínu, ani v rámci nej samej, nemožno pokladať za konkurenčné prostredie. Konkurencieschopnosť v koncepte slavistického výskumu sa naplno prejavuje predovšetkým vo vysokej miere akceptácie jeho výsledkov v širšom národnom a medzinárodnom európskom kontexte. Slavistický výskum sa tak aj prostredníctvom komisií zriadených pri Medzinárodnom komitáte slavistov plne zúčastňuje na systematickom a komplexnom poznávaní európskej kultúrnej pamäti.

Божана СТОЈАНОВИЋ ПАНТОВИЋ (Нови Сад)

*Есеј Јована Христића као наратив
(на примеру збирке Тераса на два мора)*

Есеј, према моралистичком тумачењу, није колебање између живота, литературе и филозофије, већ само схватање ова три члана у њиховом тоталитету, схватање њихове суштинске нераздвојности и нераздвојивости. Дела есејистичке инспирације, која се у модерној књижевности готово изједначавају са књижевном критиком по обухвату проблема које тематизују, одликује пре свега синтетичност и неисторичност. Због тога ова форма, која је по Јовану Христићу (1933–2002) квинтесенција читаве литературе, жели да писање постави у живот и проговори о суштинским питањима људске егзистенције и судбине, ма како то данас патетично звучало. Христићев есејистички

поступак сажимао је у себи одлике других, сродних научних и белетристичких жанрова: од теоријског огледа и расправе („Поезија и филозофија”, „Облици модерне књижевности”) до наративног поступка у фикционалном смислу речи каква је његова последња, постхумно објављена збирка *Тераса на два мора* (2002). Скренућемо пажњу на Христићев јединствени метод развоја дескриптивно-наративног тока наратива на основу литераризације реалности и обратно.

Драган ХАМОВИЋ (Београд)

*Јован Христић као аутор есејистичке
прозе и теоретичар есеја*

Есеј је привилеговани облик књижевног рада Јована Христића, али и предмет посебног теоријског разматрања. Почео је и афирмисао се као аутор књижевнокритичких есеја о домаћој и светској књижевности и драми, али се касније исказује и као аутор жанровски граничне есејистичке прозе (*Професор математике и други есеји, Тераса на два мора*). Посебну пажњу привлачи Христићево одређење есеја као еминентно модерног жанра, о чему излаже у студији „Облици модерне књижевности”. У раду се усредсређујемо на поменуто Христићево теоријско поимање есеја, у контексту теорије есеја других утицајних аутора који су се бавили природом овог жанра, као и на специфичности његове есејистичке прозе.

Светлана ШЕАТОВИЋ ДИМИТРИЈЕВИЋ (Београд)

*Византија и медитеранске теме у есејима
Станислава Винавера и Јована Христића*

У оквиру рада биће представљени есеји Станислава Винавера као авангардног писца који је покренуо питање идентитета српске књижевности и културе афирмацијом вредности византијског наслеђа. У послератној књижевности Јован Христић је, есејима о медитеранским темама, градовима, менталитету, наставио ову до сада слабо

примећену линију у српској књижевности. Христић се надовезује на Винаверове идеје о континуитету српске књижевности, развијајући у есејима основну идеју о интегративности која се ослања на баштину Византије. Оба песника кроз рафинирани стил есеја развијају идеје о медитеранском менталитету и филозофији. Винаверови и Христићеви есеји су основа новог песничког тока који интегрише наслеђе српске средњовековне културе византијског утицаја са западноевропским тенденцијама.

Елена ДАРАДАНОВА (Софија)

Путовање у есејистици Јована Христића

У фокусу истраживања у овом раду налазе се есеји Јована Христића, у којима се препознају битна обележја песничког стваралаштва и његове поетике. Есејистички текстови су разматрани преко различитих поимања путовања, његових модуса и ситуираности у филозофски дискурс. Предмет интересовања су специфичне интерпретације одређених тема, као што су медитеранска култура, град, митологија путовања, књижевни мит. Посебна пажња се поклања разноврсности поступака у есејистици, чији је примарни подстицај ауторов доживљај или успомена. Текстови су ситуирани у ауторову концепцију жанра. У вези с проблематиком путовања наглашени су и Христићеви филозофски ставови.

Бранка ЈАКШИЋ ПРОВЧИ (Нови Сад)

Есејистички поглед Јована Христића на драмску уметност

Есејистичка проза Јована Христића пружа могућност нових превредновања генеричких формација трагедије, као и других драмских жанрова у савременој синкретичкој поставци. Луцидност његових запажања и стручног увида познаваоца позоришта, рецепција позоришних и драмских остварења једног естетe, есејистичко промишљање о драми, постављају позоришну и драмску уметност као могуће поље интегративног проучавања текста као консеквентне приче у односу

на дијакхронијску перспективу инсценација, драмских и књижевно-уметничких остварења и смештање савремених српских писаца у шири контекст.

Миливоје МЛАЂЕНОВИЋ (Сомбор)

Есеји Јована Христића о драми и позоришту

У раду се, анализом стила Христићевих есеја о драми (Козачински, Стерија, Трифковић, Бојић, Симовић и др.) и позоришту, утврђује однос према суштини драмских и позоришних категорија (драмско, комично, трагично, облици, типологија). Идентификују се ауторске интервенције, коментари, рефлексије које текстовима дају карактер есејистичког устројства. Посебна пажња биће усредсређена на хумор и иронију као особеност Христићеве позоришне критике (*Позоришни реферати; Позориште, позориште*). Окосница у истраживању су Христићеве „метаесеји”: „Судбина есеја” у коме се преплиће његова аутопоетика, и целовит песнички, естетски и филозофски обзор, те есеј „Критичарев сан”, сатирично-иронична „критика критике”, подсмех модерном критичарском „велеумљу”.

У закључку се истиче да су стилске особине Христићеве поезије, драмских дела, позоришне и књижевне критике (равнотежа између певања и мишљења, идеје и осећања, склад, пропорционалност, разложност, ригорозност) једнако присутне и у есејима и да представљају неразложиву целину есејистичко-научног мишљења Јована Христића.

Ливија ЕКМЕЧИЋ (Београд)

Христићево виђење трагедије

Христићево виђење трагедије је сасвим оригинално и веома комплексно. Оно у себи сажима, како теоријске погледе о трагедији, почевши од Аристотела па до теорија двадесетог века, са посебним освртом на теорије које су изнедрили филозофи немачког романтизма, тако и саме трагедије на основу којих су настала и поменута теоријска

разматрања. Често исказујући иронијску дистанцу према расправама о трагедији, Јован Христић се пре свега бави самим драмским текстом кроз чије тумачење недвосмислено осветљава погрешна читања трагедије, с једне стране, а, с друге стране, шта је оно што сваки тумач треба да има на уму при читању тих драмских дела. Христићеве есеје о трагедији драгоцени су како за саму анализу драмских текстова, тако и за развијање критичког става према теоријама о драми.

Владимир ГВОЗДЕН (Нови Сад)

Есејиста Јован Дучић

Као и у поезији и путопису, у *Благу цара Радована* и *Јутрима са Леутара*, бекство у неодређено, аисторично време је друга страна Дучићевог симболистичког, готјеовског отклона од баналног, које сведочи о песничком трагању за оним што је битно и најдубље. Отуда се савременост – коју стратегије есенцијализма смештају у други план – појављује врло ретко или никако. Примера ради, у есеју „О песнику” не само што се не помиње ниједан савремени српски песник, већ скоро да се не помињу српски песници уопште, изузев Бранка Радичевића и Војислава Илића. Све је у есејима преломљено кроз привидно универзалне, а заправо – као што би се могло показати – сасвим историјске идеолошке ставове или бинарне опозиције. Овај рад ће покушати да историзује Дучићеве ставове и да их смести у одговарајуће поретке дискурса карактеристичне за европску есејистику.

Маја МЕДАН (Нови Сад)

*Од немила до недрага Милана Дединца:
есејизација лирске прозе или лиризација есеја*

Милан Дединац, песник који је припадао надреалистичком покрету, али је у важним поетичким опредељењима напуштао оквире надреализма и окретао се симболистичким решењима, комплексност своје песничке позиције изразио је и избором из своје поезије *Од немила до недрага* (1957). Овај аутопоетички избор садржи, по-

ред песничких текстова, наглашено лиризоване есеје који су у функцији паратекстуалне апаратуре: најпре опширан предговор, а затим и низ уводних текстова којима се евоцира атмосфера стварања сваке од седам песничких целина. Иако теже реконструисању стварносних околности који су условили а/логику песама, ови есеји представљају интегрални део у драматургији стваралачког процеса Милана Дединца коју песник тежи да фиксира и осветли. Ипак, у међуодносу есеја који денотирају песме и песама које демонстрирају есеје не постоји потпуна сагласност: појављује се вишак лирског који традиционални избор из поезије претвара у надреалистички хибридни текст, намећући мемоарску, аутобиографску, аутопоетичку, чак и дневничку и путописну стратегију читања као важне аспекте овог избора.

Бојан ЈОВИЋ (Београд)

*(Пр)осветљена комора – Бартово виђење фотографије
и неки примери коришћења фотографског
медија у српској књижевности XX века*

У раду се се разматрају основне претпоставке Бартовог схватања фотографије исказаног у делу *Светла комора* и заступљеност фотографије у српској књижевности међуратног периода – као изражајног медија (код М. Црњанског, Р. Петровића, А. Вуча), као елемента мултимедијалног дела (М. Дединац), и као мотива и теме огледа (Живојин Павловић) и прозних радова (*Албум фотографија* Душана Гојкова, *Фотографија изнад кревета* Томислава Н. Цветковића). У кратким цртама се анализира однос према упливу сродног медија, кинематографије, и назначавају основне естетичке и поетичке особине коришћења искуства фотографије код српских књижевника прошлога века.

Драгана ВУКИЋЕВИЋ (Београд)

Фигуре љубавног говора – на Бартовом трагу

У раду се полази од Бартове студије „Фрагменти љубавног говора” и разматра однос између еротских тема, језика и стила на примерима из српске књижевности. Посебна пажња се посвећује еротским криптограмима, скривеним наративима и ретиценцијама. Зависно од жанра и стилске формације, анализира се тип говора, и препознаје продор јавног говора у сферу приватног, интимног. Анализирају се фигуре љубавног говора у делу Ј. Игњатовића, С. Сремца, С. Матавуља, Б. Станковића... У раду се полази и од радова М. Фукоа, М. Епштејна и Е. Левинаса.

Весна ЕЛЕЗ (Београд)

Ролан Барт: ослобађање текста

Рад се бави истицањем Бартове улоге у ослобађању текста од фиксираности језичког знака и кључном улогом читања у Бартовој теорији. Тежиште разматрања усмерено је на Бартову делатност од 1968. године. Неопходан је осврт на његов чувени есеј „Смрт аутора” чије је исходиште заправо читалац. У утицајној студији „S/Z” Барт је понудио особен интерпретативни модел. Затим, посебна пажња биће посвећена значајним импликацијама Бартовог „Задовољства у тексту”, његовим појмовима текста задовољства и текста насладе. Разлика између дела и текста на којој Барт инсистира једна је од кључних дистинкција која је допринела да се истакне моћ текста, стварање у језику и вишезначност.

Снежана МИЛОСАВЉЕВИЋ МИЛИЋ (Ниш)

*Жанровска преплитања у савременој
српској књижевности – когнитивнонаратолошки угао*

У раду се разматра феномен жанровских интерференција из методолошког аспекта когнитивне наратологије. Схватање жанра као когнитивног стила претпоставља вишеструке интерпретативне оквире који се активирају у процесу разумевања наратива. На примеру прве збирке прича Горана Петровића, *Савети за лакши живот*, анализира се рецепцијски потенцијал два типа текста: куварских рецепата и кратке приче. Концепт „фикције” се на тај начин сагледава као рецепцијски учинак, при чему се грађењу заплета, статусу јунака, позицији читаоца и генеричким својствима текста приступа као динамичким феноменима, подложним мултипликацијама. Постмодернистичка конвенција (само)разградње приче се притом тумачи, не као чинилац наративне дезинтеграције, већ као симптом самог наративног потенцијала, значајног за процес урањања у свет приче.

Силвија НОВАК БАЈЦАР (Краков)

*Бреме дискурса о историји. Прошлост и њена
репрезентација у истраживањима књижевности*

Довођење у питање објективног статуса историјских извора и могућности да се допре до прошлости, уочљиво у научним радовима представника школе „Анала”, довело је до посматрања историографије као „књижевне уметности”. Ову тенденцију санкционисала су дела Ролана Барта („Дискурс историје”) и Хејдена Вајта („Бреме историје”) из 60. година XX века. Њихови радови покренули су питања могућности допирања до историје, статуса историје, реторичких алатки (језика описа) и наратије о њој, дакле питања (ин)директности контакта с историјом и њеног описа кроз текст. Излагање покреће питање наративних могућности књижевноисторијског дискурса и употребе историјских извора у савременој науци о књижевности.

Дејан МИЛУТИНОВИЋ (Ниш)

*Модерна наратологија и могућности
њене примене у тумачењу српске прозе*

У раду „Оквири *Осама*”, применом теорије концептуалног сажимања, тј. коришћењем оквира (и сценарија) као аналитичких инструмената, показује се на које начине је могуће разумевати роман Владимира Кецмановића *Осама*. У првом делу рада описују се когнитивно-наратолошки појмови оквира и сценарија, као и теорије повезане са њима, пре свега тзв. *mental space theory* и теорија концептуалног сажимања. У другом делу анализира се роман *Осама* с обзиром на иницијалне, медијалне и финалне оквири путем којих се остварују његови смислови. Конкретно, текст се посматра посредством оквира (и сценарија): света приче, жанра, дискурса и различитих семантичких домена који га уоквиравају. Посебна пажња посвећује се компаративном читању наведеног и романа *Топ је био врео* и истичу принципи концептуалне интеграције на основу којих ова два текста ревидирају своја значења.

Оксана МИКИТЕНКО (Кијев)

*Пучко приповедање о Вуку Караџићу
(А. Веретельник. Оповідання про Вука Караджича, 1906)*

Пре сто десет година у Санкт Петербургу, у оквиру „Добротворног друштва за објављивање корисних за све и јефтиних књига”, изашла је књига А. Веретельника *Оповідання про Вука Караджича* – изузетна не само тематиком, него и тиме што је штампана на украјинском језику. Њен аутор Андриј Веретельник – украјински етнограф, фолклориста, прозаик, публициста и уредник, сигурно је имао при руци рад И. Срезњевског – биографију Вука Караџића, када је наменио књигу широј украјинској публици.

Циљ рада је да се прикаже ово сада већ раритетно издање, значајно и као пример „треће културе” (Н. Толстој) – „пучке” књижевности, односно књижевности „народске” или „за народ”, а и да се осврне на фигуру њеног аутора, данас скоро непознатог, међутим у своје вре-

ме успешног сарадника НТШ у Лавову, чије су дописе користили В. Гнаћук, Ф. Вовк и И. Франко.

Данијела ПЕТКОВИЋ (Београд)

Наративне технике епског певача

У раду ће се на одабраној грађи епске поезије испитивати особене наративне технике епског певача. Кроз призму класичних теорија приповедања и модерних наратолошких истраживања сагледаће се улога епског певача, његов угао посматрања, најчешћи облици казивања и технике вођења епске радње. С једне стране, епски певач црпе општи епски фонд и ослања се на типичне епске схеме, али истовремено прилагођава певање тематском оквиру, типу сижеа и аудитооријуму, неретко откривајући индивидуалне стилске одлике.

Предраг МИРЧЕТИЋ (Београд)

Причам ти причу: чудотворни мач народне књижевности

Предмет рада јесте преиспитивање теоријских премиса наратолога Сејмура Четмена о филму као нарацији на примеру *Чудотворног мача*, филма Војислава Нановића из 1950. године. У првом делу рада аутор идентификује изворе (народне приповетке) које редитељ користи за конструисање своје – филмске – фабуле. Иако фабулу анализира на основу Четменових концепата, аутор, такође, прати и траг разлике између (књижевног) приповедања и (филмског) представљања на основу поставки Дејвида Бродвела изложених у студији „Нарација у играном филму”. Пошто је на примеру прозе, превасходно приповетке „Баш Челик”, и *Чудотворног мача* испитао могућности које савремена наратологија Четмена и Бродвела пружа тумачима (књижевног и/или филмског) наратива, аутор у закључку истиче да о филму као уметности не треба мислити као о наративној (дијегетичној) уметности већ миметичној (представљачкој).

Јован ПЕЈЧИЋ (Ниш)

Српски књижевни есеј: утврђивање жанра

Најранији облици есејистичкога изражавања јављају се код Срба у средњем веку. У питању су духовни опити богословско-филозофског садржаја, превасходно делови већих литерарних целина. Есеј у савременом значењу те речи догађа се у српској књижевности, мада непотпуно, тек са Захаријом Орфелином, у његовоме „Предисловију” *Славено-сербског магазина* (1768), да би у делу Доситеја Обрадовића задобио форму уобличеног самосталног жанра. Та линија развоја оствариће општу меру модерне, европској есејистици у свему равноправне форме у књижевним огледима Љубомира Недића и Богдана Поповића.

У раду се истражују елементи есејизма у тексту Захарије Орфелина, затим стратегија есејистичког обликовања код Доситеја Обрадовића, најзад суштина есејистичких врхунаца у опусима Љубомира Недића и Богдана Поповића – разуме се, са књижевноисторијским освртом на сродне текстове других аутора. Упоредо с тим развија се слика критичке рецепције: осветљавају се и преиспитују становишта и судови српских критичара и историчара књижевности о појави, положају и значају есеја за општи развој српске уметничке речи и мисли о њој.

Славко ПЕТАКОВИЋ (Београд)

Дубровник у есејима Луја Војновића

У раду се разматрају тематско-стилске карактеристике есеја Луја Војновића сабраних у књизи *Књижевни часови* (1912). Ови есеји су парадигматични примери особеног стилског и научног обрасца многих Војновићевих студија и монографија посвећених дубровачкој историји и књижевности. У раду се анализира како је аутор, бавећи се књижевним и друштвено-историјским темама, у широком распону од есеја о Гундулићевом *Осману* до осветљавања повесних прилика у Дубровачкој републици током векова, успоставио културолошку слику старог Дубровника контрастирајући је са представом о Граду

у савремености. Осветљавају се елементи специфичне стилске концепције есеја, засноване према аутопоетичком исказу Војновића на „пластичности језика и сликовитом приказивању грађе”, тј. на рафинираној књижевнонаучној ерудицији. Осим овога, у раду се разматрају и ауторови погледи на значај дубровачке традиције за српску и јужнословенску културноисторијску баштину.

Милан АЛЕКСИЋ (Београд)

Есеји Љубомира Недића

Веома важно место у развоју српске књижевне критике има дело Љубомира Недића јер оно сведочи о преласку са спољашњег на унутрашњи приступ проучавању књижевности. Недићева критичка књига *Из новије српске лирике*, објављена 1893. године, означила је одбацивање спољашњег приступа и позитивизма у српској књижевној критици и увођење приступа по коме је књижевно дело једини предмет проучавања књижевне критике. У тежњи да пронађе универзално мерило које ће књижевна критика користити, без обзира на припадност књижевних дела некој одређеној националној књижевности (желео је да критика престане да буде благонаклона према делима српских аутора), Недић је појам лепог поставио за мерило при оцењивању вредности књижевног дела. Тиме је у проучавању књижевности велику важност дао естетичким питањима, а због тога је започео и теоријско разматрање питања књижевног укуса у есеју под насловом „Покушај о литерарном укусу”. Будући да је Недићево дело означило почетак доба модерне књижевне критике у оквирима српске науке о књижевности, у реферату бисмо истраживали особине Недићевог есеја и његов допринос развоју ове књижевно-научне врсте у српској књижевности.

Весна ДИЦКОВ (Београд)

Исидора Секулић о шпанској књижевности и култури

Књижевни опус Исидоре Секулић, богат и динамичан, како у погледу тематске разноврсности, тако и жанровске хетерогености, не подлеже уобичајеним хронолошким класификацијама, ни владајућим идеолошким поставкама, нити доминантним поетикама. Превазилазећи оквире појединих покрета и токова, целокупно стваралаштво ове списатељице почива на синтези дихотомија универзално – локално, интелектуално – интимистичко, космополитско – национално. Исидора Секулић заузима јединствено место у српској књижевности по особеном сензибилитету, негованом стилу, истанчаним естетичким мерилима и, надамсе, по изузетној ерудицији која прожима сва њена дела, а нарочито долази до изражаја у есејима.

Током прве половине XX века, шпанска књижевност и култура нису биле заступљене у довољној мери на српском језичком подручју, те су есејистички прилози Исидоре Секулић, посвећени овој тематици, знатно допринели уобличавању књижевног укуса наших читалаца и јачању међународних културолошких веза. Комбинација ауторкине изоштрене психолошке интроспекције и свеобухватне перцепције збивања у уметности на иностраној и домаћој сцени, која одликује поменуте огледе, чини посебан предмет нашег интересовања и тумачења, уз остале основне одлике есејистичког дискурса Исидоре Секулић.

Тамара ЉУЈИЋ (Београд)

Потрага за националним типом у есејима Исидоре Секулић

Есејистички опус Исидоре Секулић велики је обимом. Анализом есеја посвећених преиспитивању правца српског национализма долази се до истакнутих особина народа и покушаја ка успостављању имагинарног националног карактера. Препрека у раду је неодређеност термина које ауторка користи, те се они морају, на основу грађе, изнова прецизно дефинисати и упоредити са њиховим савременим одређењем. С обзиром на приступ националном питању, есеји при-

ближавају Исидору Секулић низу интелектуалаца, чија истраживања националног питања представљају кључне текстове овог периода.

Снежана БАШЧАРЕВИЋ (Лепосавић)

*Есејизација фикционалне прозе у делима
Исидоре Секулић и Иве Андрића*

Исидора Секулић и Иво Андрић представљају круну књижевног узлета и еманципације наше књижевности, достизање посебног сензибилитета и експресије. Обоје су сведоци људске пролазности која је иманентна људском постојању, али због тога не очајавају. У њиховим делима, ако има меланхолије, нема очаја, ако има туге, нема безизлаза, ако има песимизма, то је делатни песимизам, ако има сумње, има и наде. То је одлика система филозофије живота и филозофије уметности оба писца. Циљ рада је да размотри експлицитне поетичке одреднице њихових есеја и имплицитну оствареност у ауторском тексту.

Мирјана АРЕЖИНА (Бања Лука)

*Риминска невеста у есејима
Франческа де Санктиса и Марка Цара*

Судбина Франческе да Римини и њеног љубавника Паола из Дантеовог *Пакла* привукла је пажњу многих историчара књижевности, теоретичара књижевности и есејиста. Есеј о Франчески да Римини, између осталих, написали су Франческо де Санктис и Марко Цар. Рад ће показати по чему се разликују, а по чему су слична ова два есеја. Које ставове износи Де Санктис и како их објашњава, колико је у својим ставовима Марко Цар самосталан, а колико се пак ослања на италијанског историчара књижевности, познатог по томе што Франческу да Римини сматра првом женом модерног свијета.

Предраг ЈАШОВИЋ (Нови Пазар)

Марко Цар: теоријска и жанровска дефиниција есеја

Марко Цар (1856–1953) је већ по дужини живота занимљив. Он је, како истиче П. Палавестра, књижевну каријеру започео нешто старији од В. Илића, а завршио ју је као савременик В. Попе и М. Павловића. Мишљења смо да, поред тога што је дужина његовог живота допринела богатом књижевно-критичком опусу, услед мењања стваралачких и аксиолошких погледа на књижевност, припомогла и да буде препуштен заборава као књижевни критичар.

У раду тежимо да сагледамо колико је Марко Цар, поред, рецимо И. Секулић и Б. Лазаревића, допринео развоју есејистике и утврђивању овог жанра у српској књижевности. То омогућава његова књига *Есеји* (1936) у којој је, поделом садржине на три дела, показао стваралачку тежњу да теоријски одреди жанр есеја и да га прикаже у неким од његових основних манифестационих облика, не по тематици, колико према начину захватања проблема. Занимљиво је да у неколико есеја, интровертним сагледавањем сопственог креативног чина, истиче сврсиходност саме есејистике. Зато ова књига представља и аутопоетичку књигу, која не уводи само у стваралачки поступак овог књижевног критичара, већ и у основе његовог аксиолошког система. Стога сматрамо да је ова књига кључна за разумевање књижевно-критичког рада Марка Цара у целини.

Валерија ЈАНИЋИЈЕВИЋ (Београд)

Настава књижевности у есејима Богдана Поповића

У формирању моралних и естетских човекових својстава књижевност, по мишљењу Богдана Поповића, има изузетни значај. О томе је писао у својим најзначајнијим есејима „О књижевности”, „Теорија реда-по-ред” и „О васпитању укуса”, али и у другим својим текстовима. Због тога је знатну пажњу поклањао настави књижевности, једином систематичном увођењу ученика и студената у књижевност. Промисљања Богдана Поповића о теоријским основама наставе књижевности, о којима се до сада мало говорило (највише у текстовима

Слободана Јовановића и Ива Тартаље) и данас су веома подстицајна, тим пре јер нам долазе од теоретичара који је проучавање и предавање књижевности сматрао јединственим процесом.

Лидија ГАВРЈУШИНА (Москва)

*Житија Светог Саве Српског као опис
и тумачење његовог „чуждестранствија”*

Добро знамо да је Сава „путујући” светац од самог почетка. „Чуждестранствије” је једно од начела аскетског подвига српског светитеља, и то његов хагиограф Теодосије понавља доста често током приповедања о њему и о његовом оцу. Теодосије, као и Доментијан, тежи да дâ богословско тумачење овој појави, и то врло често уз упоређивање свеца са његовим претходницима – старозаветним пророцима.

Код Теодосија причање о Савиним путовањима на Исток представља сасвим посебно „поглавље” у житију, са фактографским стилем и одређеним „општим местима”. Кад тумачи чуда Светога, која се односе на његова путовања, писац ствара једну од основа његовог књижевног лика као вечитог путника, који својим подвигом преображава људе које среће па их доводи Христу.

Славица ВАСИЉЕВИЋ ИЛИЋ (Бања Лука)

*Приповиједне форме у повељама са простора
средњовековне босанске државе*

Повеље као правни споменици српског средњег вијека су већ одавно привукле пажњу истраживача, у првом реду историчара. Ови споменици могу имати и два књижевна жанра: аренгу и нарацију (експозицију). Док се аренга налази само у свечаним повељама – хрисовулама, експозиција је као жанр нешто распрострањенија. Налазимо је у правним дјелима без естетске тенденције, истина не увијек. У босанским повељама аренге су слабије заступљене него у Србији, а

више их је тек после Тврткова крунисања за краља премда ни од тада њихова примјена није досљедна. Експозиције су сачуване већ у најранијим писаним споменицима и заступљене су у око 70 одсто босанских документа. Највећи број експозиција није развијен – понекад је то само шира синтагма, а понекад реченица или двије. У аренгама такође има нарације. Намјера нам је да у овом раду истакнемо наративе унутар експозиције, али дјелимично и аренге, као и да укажемо на приповиједна лица и дамо осврт на стилска средства.

Валентина ПИТУЛИЋ (Косовска Митровица)

*Легенде о светитељима и јунацима
у приповедачкој прози са Косова и Метохије*

Народне приповетке са Косова и Метохије развијале су се упоредо са развојем народне поезије, али су записане релативно касно. У раду ћемо се бавити функцијом јунака и светитеља у народним легендама са територије која је у свим жанровима усмене књижевности очувала архаичне облике свести. Како је на територији Косова и Метохије у колективној свести био веома јако изражен архетип јунака и светитеља, показаћемо на који начин су у легенду транспоновани историјски ликови и какво место су заузимали светитељи на територији са јаким религиозним архетипом.

У раду ћемо се бавити функцијом јунака (Краљевић Марко, Милош Обилић) као и функцијом светитеља (Свети Јоаникије Девички, Свети Илија, Свети Сава) који су у оквиру приповедачке прозе са Косова и Метохије добили нешто другачије карактеристике од оних на осталом српском језичком подручју. Показаћемо на који начин су друштвено-историјске прилике утицале на обликовање народне легенде о јунацима и светитељима чије се особине често преплићу и у свести колектива добијају једну функцију – очување идентитета.

Милица ЈАКУБЈЕЦ-СЕМКОВОВА (Вроцлав)

Нараторски покушаји Бранка Радичевића

Епске песме Бранка Радичевића су по обиму већи део његовог песничког опуса, али у многим студијама и монографијама остају у сенци његове лирике. Циљ овог излагања је показати у којој мери је аутор *Бачког растанка* савладао вештину епског приповедања, да ли се у грађењу приче ослањао на епску традицију претходних епоха – класицизма и предромантизма – или су му биле ближе романтичарске поеме бајронског типа.

Адријана МАРЧЕТИЋ (Београд)

Наративне технике у прози Вељка Милићевића

Српска критика још увек није открила шта све чини иновативност, посебност и вредност прозе Вељка Милићевића, а посебно *Беспућа*, његовог најбољег дела. Како на плану тематике, тако и на плану приповедне технике, овај Милићевићев кратки роман најављивао је приповедне поступке и теме који ће се у нашој књижевности, али и у другим европским књижевностима, систематски развијати тек по свршетку Првог светског рата. Насупрот социјално-сеоској тематици која је доминирала у прози српских приповедача с краја 19. века, Милићевић у средиште пажње поставља унутрашњи живот својих јунака и јунакиња. Нова психолошка тематика захтевала је и нове приповедне технике, какве у старијој српској књижевности нису биле систематски примењиване. Милићевић је у ту сврху посегнуо за психонаративним техникама, доживљеним говором и фокализованим описима, инспиришући се Флобером и Мопасановом прозом. Али, пошто је несумњиво био оригиналан и самосвојан таленат, Милићевић није само копирао своје узорке већ је приповедне технике француског натуралистичког романа развијао самостално, користећи посебне могућности српског језика, и дајући им свој лични печат. У раду ћу анализирати Милићевићеве технике приповедања у роману *Беспуће* и у причама „Мртви живот”, „Вихор”, „Млаке душе” и „Мутна прича”.

Јован ЉУШТАНОВИЋ (Нови Сад)

*Форме приповедања и начело кохеренције
у Башти сљезове боје Бранка Ћопића*

Башта сљезове боје Бранка Ћопића најчешће бива жанровски одређена као *венац приповедака*. Такво жанровско одређење подразумева извесну дијалектику између композитности приповедачке збирке и начела кохеренције које се огледа како у дубоким везама између приповедака на тематско-мотивском плану, тако и на плану књижевног поступка и на плану рецепције. Одређену улогу у јачању, односно у слабљењу веза међу приповеткама *Ћопићевог венца* имају свакако и форме приповедања. Већ на први поглед је очигледно да је *Башта сљезове боје* добрим делом причана у првом лицу, али да је један њен значајни део испричан у трећем лицу. Већ ту се може отворити питање о утицају те разлике на композицију и књижевну конхеренцију Ћопићеве књиге. У том контексту отвара се питање и Ћопићевог аутобиографског приповедања о детињству, приповедачких форми кроз које оно бива реализовано, али и напуштено. Предмет истраживања су облици фокализације у Ћопићевој књизи, њихов утицај на почетак, крај и композицију књиге, као и семантички систем који се кроз такве форме приповедања конституише.

Јелена ПИЛИПОВИЋ (Београд)

*Жедни поглед. Идентитет фокализатора
у Његошевој песми Ноћ скупља вијека*

Фокализација, један од средишњих појмова наратологије Жерара Женета, широко распрострањен, развијан у постженетовској теорији, може послужити као концептуално оруђе у покушају да се приповедни поступак ове Његошеве оде препозна у својим појединостима и сагледа у пуноћи својих последица. Фокални лик поетског наратива је непостојан – снажно осцилује између апстрактног и конкретног, универзалног и идиосинкратичног, из чега происходи да се нулта и унутрашња фокализација итеративно смењују. Ове женетовске категорије морају, међутим, у сусрету са Његошевим стиховима бити про-

дубљене и подвргнуте преиспитивању: да ли фокализатор у трећем лицу одиста има одлике традиционално свезнајућег, екстрадијегетичког, *погледа* или је у питању особени унутрашњи, интрадијегетички *поглед*, чији је носилац превазишао појединачне и наративом конкретизоване особине те достигао универзално антрополошке мере? Може ли се говорити о двоструком идентитету фокализатора: идиосинкрастичном, који след догађаја/доживљаја *види* непоновљиво појединачним оком, и свечовечанском, који *види* тек онтолошки одређеним, *смртничким* оком?

Марија БЛАГОЈЕВИЋ (Краљево)

*Текст у тексту – Рањеник и Путне белешке
Буре Јакшића*

Генеза обликовања приповести „Рањеник” доноси висок степен фикционализације предлошка, *Путних белешака*. Примарни текст присутан је и у приповести, што је условило преплет представљачког и фикционалног нивоа наратије. Примарни ниво фабуле фикционалног текста узима путописни облик белешки, док секундарна фабула представља нови текст. Јакшићев поступак јединствен је епохи којој припада. На размеђи романтизма и реализма, Јакшић путописно-дневничко искуство фикционализује тако што уводи 'другог' чиме се романтичарска интимност нарушава. Текст у тексту у Јакшићевом опусу поетичка је иновативност на размеђи епоха, карактеристична пре свега за модерну и постмодерну књижевност. Генеза обликовања приповетке „Рањеник” зачетак је фикционализације историјских догађаја, којом субјективно виђење света бива замењено објективним усменим казивањем. Објективност гарантује нови текст, фикционализовану аутобиографију јунака, а не историјских докумената. Аутобиографија, дневник, као и писма и мемоари, поетички упућују на субјективност/објективност представљеног света. Тим спецификом историја је објективизована, а не релативизована, тј. фикционализација је остала у границама објективног казивања.

Малгожата ФИЛИПЕК (Вроцлав)

*Лик Фрање Ашиког у есејима Иве Андрића
и Милоша Црњанског*

Есеји чине битан део опуса два великана српске књижевности. Обојица су посветили низ текстова важним личностима своје и светске историје и културе. Једна од ових личности је светац из Асиза који је постао јунак есеја оба аутора. У реферату пажња ће се обратити на начин креирања слике ове личности, као и на сличности и разлике у начину њеног перципирања код два аутора.

Оливера РАДУЛОВИЋ (Нови Сад)

Библија – духовна вертикала у развоју српског есеја

Премиса истраживања је да се духовна вертикала у српској есејистици, коју успостављају: Лаза Костић, Исидора Секулић, Момчило Настасијевић, Миодраг Павловић и Владета Јеротић – темељи на Библији и библијској књижевности која допире до почетака словенске духовности у средњем веку. Показаће се да је *Књига Постања*, симболика стварања изговарањем речи и платонистичко *Јеванђеље по Јовану*, по ком је Логос утеловљен у речима Светог писма као писаном открићењу, у подтексту аналитички пропитиваних огледа. Сан јеврејског праоца Јакова о лествицама које стреме ка небу, посредован делом *Божанствена лествица* византијског писца Светог Јована Лествичника – обједињујућа је слика која у трагањима за духовношћу српских есејиста сугерише динамизам успона према непостижном узору и служи повезивању етичких, естетичких и поетичких ставова које и метафорично наглашава.

Саша КНЕЖЕВИЋ (Источно Сарајево – Пале)

Предисловија као есејистички жанр

Предисловија зборницима српских народних умотворина представљају аутентичне есејистичке текстове из којих се јасно читују поетички ставови њихових сакупљача и приређивача, али се наслућују и поводи њиховог рада, као и очекивани циљеви предузетог посла. Поред предисловија сакупљача усмене књижевности у истраживачки корпус бисмо укључили и значајне предговоре и поговоре антологијама народних умотворина са циљем праћења есејизације или деесејизације ове форме у српској науци о књижевности.

Персида ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО (Кјети-Пескара)

*Есејистички дискурс као средство формирања
српске просветитељске мреже*

У овом раду ће се, на примеру дела Доситеја Обрадовића, обрадити есејистички дискурс као средство формирања српске просветитељске мреже.

Полазећи од резултата истраживања о језику и стилу есеја-писама у енглеској периодици и друштвеним интеракцијама академског света у XVIII веку (Цонс 1997; Хајланд 1999; Фицморис 2000; 2003; 2007), анализираће се онај „вид обраћања” (Иванић 2011) који карактерише стил Доситеја Обрадовића у *Животу и прикљученијима* (1788), *Собранију* (1793) и приватној преписци. Управо тај вид обраћања, кроз разне изражајне конвенције, условљава да се постави претпоставка да се Доситеј у својим списима и писмима есејистичке садржине не обраћа „трговцима, свештеницима, сељанима, чобанима” већ кругу својих „содружника” – српских културних радника с којима те конвенције дели, као и бројне друге елементе, па тако у ствари формира просветитељску мрежу по моделу енглеских просветитеља и њихових есеја-писама.

Зорица ХАЦИЋ (Нови Сад)

„Између орла и вука” – Кашанин о Бранку Радичевићу

По окончању Другог светског рата, након неколико година ћутања, Милан Кашанин се 1953. године „вратио” у српску књижевност огледом о Бранку Радичевићу. Овај есеј, објављен у новембарском броју часописа *Књижевност*, одмах је привукао пажњу књижевне јавности. Вредносне оцене Кашаниновог писања биле су, међутим, подељене. Једна од првих реакција на есеј о песнику „Туге и опомене” била је памфлетска и малициозна критика Ђуре Гавеле. Са друге стране, било је и критичара који су се сложили са тврдњом Зорана Глушчевића да је Кашанин написао „изванредан есеј”. Поларизованост рецепције није спречила писца да есеј о Радичевићу прештампа у књигама *Пронађене ствари* (1961) и *Судбине и људи* (1968).

Намера рада је да прати и вреднује Кашаниново писање о Бранку Радичевићу у синхронијској и дијахронијској равни, али и да сагледа место овог есеја у контексту пищевог опуса.

Јерг ШУЛТЕ (Келн)

Есеји о филхеленизму: Лаза Костић у европском контексту

Филхеленизам у време класицизма и романтике био је европски феномен. У исто време он је – посебно у словенском свету – подстакао развој и одредио специфичност националних култура. У књижевности филхеленизам је нашао израз у преводима из грчког и у поетској пракси, а његова основа подједнако је била експлицирана у програмским есејима. Заједничка тема тих есеја је потрага за аналогијама између, с једне стране, Хомерових епова (на основама филолошких истраживања XVII века) и народне поезије, с друге стране. Есеј је постао мост између темељних истраживања класичне филологије и поетске праксе, зато што је дозвољавао стварање културних веза које се не би могле доказати на основу непосредног контакта.

Европски филхеленски есеји никад нису били сакупљени у антологију нити истраживани према критеријуму њихових узајамних утицаја. Класичан српски хеленистички есеј, „Илијада – Поглед на једну

лепу главу” Лазе Костића, задржава очигледне паралеле са есејем „О klasycznosci i romantycznosci, tudziez o duchu poezji polskiej” Кажимежа Броджинског, који је, заједно са текстовима Адама Мицкијевича и Адама Чарториског, створио филхеленску парадигму пољске књижевности. Оба есеја имају изворе у текстовима западноевропског филхеленизма.

Татјана ЈОВИЋЕВИЋ (Београд)

*Есејистички дискурс и књижевн(окритичк)а мисао
Лазе Костића*

Рад ће анализирати више значајних Костићевих текстова који се на различитим нивоима баве питањима књижевности, почев од естетичких и поетичких расправа до појединачних књижевних и/или позоришних критика. Есејистички дискурс којим су ови текстови писани биће анализиран стилски и семантички са циљем да се укаже на константе Костићевог схватања књижевности и вредновања књижевних дела, као и да се размотре ефекти оваквог (не-дискурзивног) начина изражавања поетичких идеја и формулисања књижевнокритичких мерила. Посебна пажња биће посвећена универзалистичком приступу интерпретацији одређених значајних књижевних дела, који ће бити доведен у везу са његовим темељним филозофским идејама (начело „укрштаја супротности”, синтезе и хармоније), али ће истовремено бити указано и на случајеве када се од ове врсте приступа (наизглед?) одустаје ради истицања „идеје дела” и њеног друштвеног/културног значаја. Наше анализе биће пропраћене освртом на досадашњу традицију читања овог дела Костићевог опуса.

Бранко БРЂАНИН (Бања Лука)

*Фолклорни театар код Срба и есеј
Лазе Костића „Народно глумовање”*

Прошло је више од сто двадесет година откако је у *Гласнику Земалског музеја за Босну и Херцеговину* објављен есејистички текст Лазе Костића „Народно глумовање”; још крајем претпрошлог, 19. вијека, 1893. године. У овоме невеликом обимом, а родоначелнички – за сва наша потоња истраживања и домишљања о националном *фолклорном театру* – важном есеју, ослањајући се на записе двојице сакупљача-„дописника”, презентују се неки облици изворног-народског „позорја”; што Лаза Костић зналачки уопштава и – себи својствено, убједљиво и тачно – именује као *народно глумовање*.

„Стога сам навијек слутио да у нашем народу мора бити појава самоникле драмске умјетности... Домишљао сам се да је можда у најстаријим незнабожачким народним обичајима прва клица драмског живота”, поручује Костић – наслућујући и оно до чега ће деценијама након њега досегнути савремена фолклористика и наука о театру; и домаћа и инострана. У овом раду сагледаћемо рукавце његовог луцидног и проницљивог „домишљања”, које ће есеј „Народно глумовање” сврстати на часно мјесто родоначелника-зачетника свих наших потоњих сагледавања фолклорног театра код Срба, доводећи га и у контекст свјетских достигнућа.

Тамара ГРУЈИЋ (Кикинда)

Есеји Лазе Костића о народној поезији

У раду се разматрају есеји Лазе Костића о народној поезији, једног од првих интерпретатора поезије усменог дискурса у периоду српског романтизма. Проблем се истражује у контексту Костићевих аутопоетичких исказа о народним баладама, женским ликовима у народној поезији, и уопште Костићевог разумевања народне поезије за укупан развој српске књижевности.

Тумачењу и вредновању народне поезије Лаза Костић приступа не само као књижевник, већ и као образован и врстан познавалац народне поезије, те зато његови есеји о народној поезији доприносе

јаснијем сагледавању поетских принципа и тумачењу Костићеве поетике у контексту националног романтизма.

Сеад ПОРОБИЋ (Хамбург)

*Причање и приповиједање као говорни чин
у романима Меше Селимовића*

У романима Меше Селимовића се причање и ријеч као таква веома често тематизују и развијају до лајтмотивског нивоа. У роману *Деврши и смрт* је причање/писање и гарант егзистенције главног протагонисте, а цијело дјело се на равни нарације уздиже до својеврсне металепсе. У *Тврђави*, пак, главни протагонист на више мјеста парадоксално негира важност ријечи (јер су оне по њему ваздух и „какву штету могу нанијети”), али је при томе и сам пјесник, те својим ријечима покреће низ далекосежних догађаја који су пресудни у развоју радње цјелокупног дјела.

Чланак анализира функцију причања и приповиједања као *говорног чина* у Селимовићевим романима, а у односу на позицију приповједача и приповједачке перспективе.

Софија КОШНИЧАР (Нови Сад)

*Карактеристике приповедних облика
у Књизи о Микеланђелу и Код Хиперборејаца
Милоша Црњанског*

У раду су анализирани дискурзивни облици и моделативни поступци нарације као битни аспекти Црњансковог проседеа у *Књизи о Микеланђелу* и *Код Хиперборејаца*. Утврђено је да су у назначеној прози доминантни облици приповедања типични за структурирање *интервјуа хибридног, наративно-интерпретативног типа* и *колективног интервјуа (панел дискусија)*. Када је реч о наратору, запажа се његова аутентично-аутографска позиција, чија је функција изједначена с функцијом интервјуера као равноправног учесника у разгово-

ру са сабеседницима (ликовима-фигурама) што јесте типична улога модератора у интервјуу типа *разговора пред микрофоном*. Назначене дискурзивне облике Црњански је примењивао у свом новинарско-публицистичком раду тидесетих година прошлога века, па се, стога, у *Књизи о Микеланђелу* и *Код Хиперборејаца* може говорити и о израженим интермедијалним аутоцитатним аспектима, који доприносе томе да се поменута проза жанровски може делимично одредити и као хибридни хиперинтервју.

Часлав НИКОЛИЋ (Крагујевац)

Чуђење и приповедање у Роману о Лондону Милоша Црњанског

Неретко се о историји филозофије и песништва казује као о при-тицању мишљења и љубави за мудрост чији *arhe* представља чуђење. *Роман о Лондону* Милоша Црњанског реконтекстуализује генеричке импULSE филозофије и причања: омогућава да се приповедање рефлексивно и симболички огледне у космолошком оквиру бивствовања, а потом у преображајима звезда читава изненађујуће промене света пред којима се оштроуман човек мора изнова зачудити и замислити. Ипак, роман Црњанског у заталасаном духу чуђења отискује и једну прилику с другог краја историје мишљења: када преиначујуће искуство у погледу блага филозофије што су га смртницима подарили богови почне да се провиди као немоћ филозофске будности, као распа-раност поретка конституционалних сила света, те као апорија бића, љубави, историје, језика, усред које нема више моћи састављања приче и мишљења, ослобађајућег дивљења, комуникације, истине, излаза. У вези са одабраним деоницама *Романа о Лондону* настојаћемо да сагледамо у чему се састоји значај чуђења за причу и приповедање, а покушаћемо да размотримо и то у шта се претвара чуђење, те каква је приповедна вредност гађења.

Ирина ИВАНОВА (Москва)

Приповедање и приповедачи у Андрићевој Проклетој авлији

Реферат је покушај анализе Андрићеве *Проклете авлије* у светлу теорије Б. Успенског. Из текста дела сазнајемо о стваралачком процесу наратора. Тако Андрић, говорећи о Хаиму, приказује процес рађања свезнајућег посматрача. Одређена доза ауторове ироније према причаоцима дозвољава да претпоставимо да су они ауторови алтер его. Приповедање се приказује као страст која живи у људима рођеним за то да пропусте кроз своју душу историје људских живота и саопште о њима целом свету.

Постојање неколико приповедача у делу ствара својеврсну полифонију. Свезнајући приповедач прича целу историју, од почетка до краја, али у току његовог говора долази до промене позиције говорника. Анализа текста у просторном погледу говори да „камера” прати главног јунака, али се повремено диже на огромну висину и ствара слике које нас подсећају на фантазмогорије Хијеронима Боша.

Бранимир ЧОВИЋ (Бања Лука)

Слика „другог” и наративне стратегије у Травничкој хроничи Иве Андрића и Тихом Дону Михаила Шолохова

Овај рад представља наставак широко и амбициозно замишљене студије о слици „другости” у *Травничкој хроничи* Иве Андрића. Међутим, овај пут и у поређењу са истом у *Тихом Дону* Михаила Шолохова. Наиме, оба романа су структурирани по једном заједничком семантичком моделу: „своје” – „туђе”, који представља конструктивну доминанту у композицији и разливен је дуж читаве романескне структуре. Осим тога, епске структуре ова два историјска романа смештене су у реалне историјске оквире: *Травничка хроника* у тзв. „консулска времена” што трају од 1807. до 1814. године, везана за Травник као везирски град; радња *Тихог Дона* траје од 1912. до 1922. године, у време трагичних сукоба међу донским козацима у Октобарској револуцији и грађанском рату. Уз то, дихотомија „своје” – „туђе” на посебан начин одређује и модел наративе у ова два романа хибридног жанра

који представља оригинални спој класичног и модерног историјског романа. У формално-граматичком смислу оба романа су примери тзв. „објективног приповедања”. Упркос томе, они представљају примере оригиналног споја класичног и модерног приповедачког поступка. Тако, рецимо, у *Травничкој хроници* битно је другачији у хронолошком смислу „лик аутора”: с једне стране, „свог” (оновременог летописца и хроничара, који је непосредан сведок догађаја које описује) и, са друге – „туђег” (ововременог који слика и цени људе и догађаје са одстојања од око једног века и са своје свезнајуће висине која је изван и изнад епског догађаја), који прате битно различите наративне стратегије и различити поступци у изношењу епског догађаја. Сличне су ауторове „маске” у *Тихом Дону*: с једне, „свог”, оновременог провинцијалног летописца, егзалтираног сведока, али не и непосредног учесника епског догађаја, који својим субјективним ставом боји исказ и тако усталасаву средњу наративну интонацију, карактеристичну за „објективно приповедање”; и, са друге стране, „туђег”, ововременог модерног хисторичара који са одређене временске дистанце објективно слика људе и догађаје. Ова дихотомија „свог” и „туђег” „ауторског лика” у *Травничкој хроници* наговештена је већ у *Прологу* и у I поглављу; у *Тихом Дону* – у I тому, да би затим била стриктно спроведена као осмишљен стилски поступак дуж читаве структуре дела. Она се може идентификовати поступком „пажљивог читања” посредством неколиких језичко-стилистичких „сигнала”, пре свега различитом употребом лексике и фразеологије, личних глаголских времена (презента – перфекта), као и личних и присвојних заменица. Најпосле, у оба романа су бројне интерполације оригиналних историјских докумената, као и инкрустрације „прича у причи”. У *Тихом Дону* пак доминира осебујна „прича у причи” у 1. лицу једнине у форми тзв. „сказа”, или у облику тзв. „субјективизираних приповедања”, у којима се, иако формално-граматички у трећем лицу, преноси субјективна сфера свести учесника епског догађаја, са персоналном или мултиперсоналном тачком гледишта старовремског казивача као носиоца колективног јавног мњења. У *Травничкој хроници* преовладава ова друга стратегија – „субјективизираних приповедања”.

Зорана ОПАЧИЋ (Београд)

*Авијатичарски путописи Станислава Кракова
(надземаљска перспектива авангардне путописне прозе)*

У периоду авангардне (и поставангардне) књижевности (20-те и 30-те године прошлог века) репортажа, која је у себи сједињавала елементе журналистике и књижевног текста, односно естетско засновано на стварносној подлози, представљала је запажени вид путописне прозе. Епоха у којој се фасцинација техничким достигнућима среће са жељом за путовањем и новим искуствима можда се најбоље види у тзв. авијатичарским текстовима. Лет авионом омогућавао је нове сензације и усхићење појединца који је прекорачио границе дотад могуће перспективе. Стога авијатичарски текстови чине заступљени поджанр путописне прозе авангарде у коме се огледају Милош Црњански, Станислав Винавер, Станислав Краков и други аутори. Стога ћемо рад посветити облицима приповедања у авијатичарским текстовима Станислава Кракова, објављеним између 1925. и 1932. године (око четрдесет текстова) у *Времену*, *Алманаху Јадранске страже* и *Нашим крилима*, као и односу естетског и журналистичког момента. У њима аутор тематизује своја искуства и „екстазу нерава” са летова над Србијом и Јадранским морем, као и са првих европских прекоокеанских летова (изведених ДОХ-ом). Изразите одлике авангардистичке путописне поетике садржи корпус текстова у којима се описује искуство летова изнад Србије и Јадранског мора. Простор који Краков назива Јужна Србија (књига путописа из 1926) сагледава се из нове, ваздушне перспективе. Стога авијатичарски текстови представљају специфичан аспект Краковљевог путописног искуства и омогућавају потпунији увид у путописну прозу авангарде.

Александар ПЕЈЧИЋ (Београд)

*Обликовање приче и причања у комедијама
Бранислава Нушића*

Обликовање драмске приче код Нушића, односно распоређивање грађе на сценску (унутрашња фокализација), скривену радњу и вре-

ме драмске приче (спољашња фокализација), веома је инвентивно и зависно од приповедних модела ситуација причања. Ситуацијама причања обликују се биографије ликова, пређашњи односи (време драмске приче). Причањем, приповедањем посредно се откривају карактери, као и намере, побуде ликова, њихови вредносни судови (епске, психолошке и етичке тачке гледишта). Посебан случај епизирања јесу приповедне стратегије убеђивања, завођења, исповедања. Ради се о аргументативним причама када лик причање/причу користи не би ли посредно саопштио неку намеру, коментар или да би убедио други лик у своја осећања, намеру или га само подстакао на акцију. У комедији, нарочито код Нушића, такве приче су одувек биле хумористички успеле као аргумент става, мишљења. Нушић је посебно развио у нашој драмској књижевности поступак дијалогизације. Реч је о наративном поступку када лик користи облике (псеудо)цитата да пренесе одређену поруку дијалогом или управним говором, унутар своје реплике, поткрепљујући на тај начин одређени свој став, преносећи неку вест или, чешће, желећи да посредним путем саопшти своју намеру, мисао.

Милунка МИТИЋ (Ниш)

Облици приповедања у путопису
Писма из Индије Јелене Димитријевић

Јелена Димитријевић (1862–1945), песник, приповедач, романописијер, путописац, са свог „Пути око света”, са назнаком „Из неиздатог дела”, објављује *Писма из Индије* у Београду, 1928. године. То су два писма из Мадраса (Индија, 1927), у којима се централно излагање односи на сусрет са великим индијским поетом Рабиндранатом Тагором (1861–1941). Са приказом путовања кроз Бенгал, до жељеног сусрета са Поетом – Тагором, Јелена Димитријевић пружа читаву животну атмосферу са једног простора Индије како кроз социјалну страну, тако и кроз духовност и науку на реформистички начин, што је Тагоре начинио.

Књижевница Ј. Димитријевић је овде своје путописно виђење дала: наративно и понегде кроз драмски дијалог, са повременом рефлексивном, затим, дескриптивно, али пре свега, сликовито. Њене слике,

које овом приликом пружа, јесу извесна „филмска трака”, која ствара посебан жанр – слике. У раду ћемо се бавити местом и улогом жанрова у путопису *Писма из Индије* Јелене Димитријевић.

Миломир ГАВРИЛОВИЋ (Београд)

*Енциклопедијски модел прозе и српски роман
друге половине двадесетог века*

Развој романа у оквиру друге половине двадесетог века, у домаћем књижевном контексту, указује на значајне наративне и обликотворне потенцијале које ова форма сабира и преузима. Романи попут *Пешчаника* Д. Киша, *Прољећа Ивана Галеба* В. Деснице, *Хазарског речника* М. Павића, формирају се као енциклопедијска форма у коју је унет читав низ културолошких и традицијских података, и која је обликована попут наративне мреже која окупља информације преко којих су приказани ликови и предметни регистар романа, али и, посредно, представа света у који су постављени. Енциклопедијски модел прозе одређује се и преко намере аутора да представи тоталитет једног света или искуства, при чему се коначна структура текста намеће као илузорно целовита, али структурно и тематски недовршена енциклопедија, у којој сабрани подаци одређују представљену и фрагментарну слику света. У овом раду, у којем аналитички приступ дугује теоријским и естетичким ставовима У. Ека, И. Калвина и Н. Фраја, аутор би анализирао удео енциклопедијског модела у оквиру поетичких специфичности српског романа друге половине двадесетог века, као и начине на које инкорпорирани енциклопедијски модел одређује слику света у гласовитим романима српске књижевности и употребљене приповедачке поступке којима се та слика обликује.

Габријела ШУБЕРТ (Јена)

Станислав Винавер о Немцима

Мој допринос је посвећен есејима Станислава Винавера под насловом *Немачка у врењу* (1924), у којима описује своје утиске о Не-

мачкој и Немцима. Његова емотивно дистанцирана запажања су лудична и пуна необичних асоцијација и неочекиваних слика. О свему пише са лакоћом, често пута и иронично.

Винавер доживљава једну земљу која се налази на прекретници: пораз Немачке у Првом светском рату и Новембарска револуција 1918/1919 г. против монархије су довели до одрицања и прогонства кајзера Вилхелма II, али у исто време до инфлације и кризе у земљи. Немци се плаше будућности, а Винавер ипак осећа њихову супериорност: „Европа ће пропасти... А на својој грбачи, као неодољиви талас историјског мора, закон ритма изнеће, избациће у вис Велику Немачку, über alles.” У првој слици евоцира звукове добоша у ноћи што представља асоцијацију на несрећну прошлост. У другој, под насловом „Берлин у магли”, описује велеград који, по његовим речима, „тешко и чудновато дише од кнежева, царева, генерала, краљева, грофова, министра и војсковођа”. Под насловом „Музички проблем Немачке” упоређује неуморно музицирање Немаца са њиховом потребом да организују, да уреде, да ускладе свет. У следећој слици под насловом „Створ који корача” Винавер уписује девалвацију немачке марке и издржљивост људи у тешким условима. У слици под насловом „Кула бројева” сматра да су куле бројева духови-чувари Немаца и да они „фанатично верују у своју машину, у своју историју са најмањим њеним циљем”. Последња слика под насловом „Стража на Рајни” посвећена је односу Француза и Немаца. Винавер сматра: „Француски су дух и логика, а Немачка је темељност.”

Александар ЈОВАНОВИЋ (Београд)

*Есејистички подстицаји за настанак
Четири канона Ивана В. Лалића*

Пишући своје завештајно дело *Четири канона*, Иван В. Лалић је у њега уградио своја читања есеја и студија наших и страних есејиста и проучавалаца књижевности: Ивана Иљина, Јована Мајендорфа, Димитрија Богдановића, Освалда Шпенглера, и других. У раду се на конкретним стиховима анализују „есејистички улази”, које сам песник није ни скривао, са уверењем да је размак између почетног подстицаја и завршеног облика песме мера величине једног песника.

Слободан ВЛАДУШИЋ (Нови Сад)

Есеј као мишљење телом – о есејима Сретена Марића

У раду се анализира Марићево есејистичко читање филозофских дела (на примеру есеја „Раскршћа”). На темељу те анализе покушаћемо да објаснимо шта би значила синтагма „мишљење телом”, и зашто је она карактеристична за есејистичке текстове. Основно полазиште јесте у томе да постоји интенција писања која у обзир узима стање тела онога који пише (тестаментарно писање) те да је она супротстављена играјућим текстовима који се одричу свести о стању тела аутора.

Зорица НЕСТОРОВИЋ (Београд)

*Писац као тумач или Есеји
Љубомира Симовића о српским писцима XIX века*

Фигура *писца као тумача* у српској књижевности формирана је у XIX веку. Настала је у укрштају централних просветитељских тенденција културне историје Срба XIX века, чији су носиоци били писци као људи и од пера и од науке, и романтичарског доживљаја песника као демијурга унутар којег се појављује јака димензија ауторerefлексивности, најчешће изражена у метапоетичкој природи поезије, и промишљању уметности у есејима. Даљи развој ове фигуре писца као тумача доноси XX век у својој целости.

Иако су Симовићеви књижевни есеји били предмет интересовања досадашњих проучавалаца његовог дела, ми ћемо посебну пажњу посветити корпусу оних његових текстова у којима се он бави српском књижевношћу XIX века. Наша намера је да истражимо на који начин књижевно наслеђе нашег XIX века постаје тежиште интересовања Љубомира Симовића као савременог песника и драмског писца. У којој мери и на који начин песникова реч о другима (Д. Обрадовићу, Ј. Стерији Поповићу, Ј. Костићу...) постаје и реч о њему самом, која су тежишта његовог разумевања песничке традиције којој сам припада и у какав однос она ступају са његовим стваралаштвом, само су нека од питања која бисмо овом приликом покренули.

Валентина ХАМОВИЋ (Београд)

Три есејистичке књиге Милована Данојлића
– Лирске расправе, О раном устајању и Сенке око куће –

У раду указујемо на специфичан облик есејистичког дискурса у Данојлићевом опусу који се појавио поткрај седме деценије 20. века. Након неколико знаменитих песничких књига (*Урођенички псалми, Ноћно пролеће, Баладе*), Данојлић се усредсређује на хибридни и тематски разуђени облик прозе у виду *лирских расправа* и *огледа* у чему се може назрети заматак његових потоњих *лирских романа*. Пут од есејистичко-евокативне књижевности ка лирској прози, укључујући и Данојлићево песничко искуство, показао се као „органична узајамност”, видљива у заједничком корпусу мотива: завичајност, детињство, пантеистички доживљај природе. У том смислу, књиге есеја на које указујемо појављују се као „тачка пресека” у Данојлићевом стваралаштву, односно указују на преломне моменте у развоју његове поетике.

Горана РАИЧЕВИЋ (Нови Сад)

Језик, биће, идеологија: есеји Радомира Константиновића
о поезији српске модерне (Ракић, Пандуровић, Дис)

Предмет анализе биће есејистичко виђење песника српске модерне у *Бићу и језику* Радомира Константиновића. На примеру три песника модерне (Ракић, Дучић, Дис) покушаћемо да покажемо како Константиновић користи мотиве ове поезије (песимизам, баналност, мртва драга...) преносећи их из чисто књижевне у идеолошко-политичку сферу, где му они постају главно средство у сликању тзв. духа паланке.

Слађана ЈАЋИМОВИЋ (Београд)

*Аутоиронична самосвест о културном и националном идентитету
– један аспект есејизације путописа Милоша Црњанског*

Путописи Милоша Црњанског готово увек су дела сложене и хибридне структуре, а еластичност граница овог жанра допуштала је авангардном писцу, отвореном за експерименте, да у оквиру путописног приповедања о сусрету са страним светом оствари развијена есејистичка промишљања разнородних питања и проблема. У раду ће пажња бити усмерена на тумачење пишчевог односа према сопственом културном и националном идентитету који је, чини се, био посебно подстакнут боравком у незавичајном простору: упознавање страних култура за Црњанског је неизоставно везано са промишљањем сопствене и то посебно у међуратним деценијама. Отуда је у *Писма из Париза* и *Књизи о Немачкој*, као и путописима са Крфа, као својеврсна авангардно-просветитељска тенденција јасно уочљива и аутоиронична самосвест, односно критика националног менталитета. Указаћемо и на само привидну некохерентност у сагледавању проблема уже националне и југословенске позиције која се додатно есејистички развија у путописним репортажама Милоша Црњанског по просторима новонастале државне заједнице.

Јелена ПАНИЋ-МАРАШ (Београд)

*Есејизација Хиперборејаца у контексту
приповедања о еротском*

Широк распон маневрисања у приповедању дошао је до изражаја у делу *Код Хиперборејаца* Милоша Црњанског. Бирајући приповедање у првом лицу и пишући роман о „писцу Црњанском”, Милош Црњански дело отвара за плодносна тумачења преко жанровске одреднице *аутофикције*. Уз помоћ поступка есејизације који Црњански у овом делу демонстрира, дело се отвара за широк круг тема и одређених веза са скандинавским ауторима (о којима је, узгред, нешто пре Црњанског писала у својим есејима и Исидора Секулић), Стендалом и са Микеланђелом чији значај и место у опусу Црњанског по-

себно у *Књизи о Микеланђелу*. Покрећући теме попут „комплекса ма-тере” скандинавских писаца, те Микеланђелове хомосексуалности и питања у вези са његовом мајком или, пак, еротског живота значајних историјских личности, Црњански еротско у *Хиперборејцима* обликује и уз помоћ есејизације, а не искључиво фикционално, чиме се додатно указује како се еротско „уклапа” и у жанровски сложен текст.

Оља ВАСИЛЕВА (Београд)

Есеји Борислава Радовића о поезији и песницима

Есеје Борислава Радовића, како у књизи *Рвање с анђелом и други записи* (1996), тако и у њеном феноменолошко-идејном саговорнику, књизи *О песницима и о поезији* (2001), одликује једна специфична мисаона сабраност коју промишљено води онај који, рекли бисмо, преузима облике празнине не би ли разоткрио литерарност стварног света живљења, и не би ли, са друге стране, раслојио стварност уметничког, песничког света, света јединствене *кружне уметности*. Њен круг аутор слика двоструким покретом, који се иначе налази у темељу сугестибилности и слојевитости праве песме: погледом ка унутра и погледом ка споља. Међутим, ако мало боље осмотримо форму, идеју и композиционо устројство Радовићевих погледа, долазимо до закључка да песник, за разлику од неких других аутора који есејистичком раду обезбеђују трајање слично оном оличеном у жељи да се песнички израз демаскира, а есејистички сведе на систем двострукости – теме и језика (Љубомир Симовић), модерног и класичног (Јован Христић) – није прави мислилац двострукости. Њега сопствена теорија која је истовремено у настајању, али и облик целине, његова *феноменологија суочења*, као читава, лична наука о себи, води нескривеним подручјима историје стварања у којој нема контраста, већ спутаност или неспутаност дубоко личног језичког ткања које своју морфологију брише и попуњава онако како суштина настоји да проговори у име сопства; њега есеј води пољима тематски мање хомогеним, али генезом и циљем потпуно кохерентним.

Предраг ПЕТРОВИЋ (Београд)

Српски роман у доба интернета

Могућности романа да своју поетику заснује у дослуху са искуством интернета отворена је у српској књижевности крајем прошлога века у фикционалној прози и есејима Милорада Павића. Међутим, почетком новог века чини се да роман напушта неке препознатљиве одлике постмодерне парадигме. Ипак, модерни медији и нови облици комуникације и даље остају, али на другачији начин, присутни у романескној поетици и наративним стратегијама. У прози Владана Матијевића и Угљеше Шајтинца активирају се могућности епистоларног романа кроз размену електронске поште. Интернет као доминантан извор знања и информација обликује есејистички и наративни дискурс једног од најзначајнијих српских романописаца у новом веку, Владимира Тасића. Индикативан је наслов књиге Радослава Петковића *Византијски интернет* који упућује на нове могућности заснивања жанра историјског романа, присутне у Петковићевом роману *Савршено сећање на смрт*. Роман Гордане Ћирјанић *Оно што одувек желели* тематизује актуелну позицију човековог отуђења у свету који креирају медији.

Марија РИТА ЛЕТО (Кјети-Пескара)

Речи и слике: породична прича у графичком роману Отаџбина Нине Буњевац

Отаџбина Нине Буњевац уврстила се у рецентну, али већ консолидовану традицију, која повезује стрип са књижевношћу, али посебно с романом. Ова веза, већ присутна у самој дефиницији појма „Graphic Novel” – у употреби од 1978. године – није случајна ако је роман, као што тврди Бахтин, „једини жанр у развоју”. У овој новој форми приповедања, дефинисаној као „девета уметност”, типично постмодерна у хибридизацији жанра и повезивању високих и ниских уметничких форми, комбинујући речи и слике које су нераскидиво везане, омогућава кретања у различитим временима, мешајући догађаје из прошлости с онима из садашњости. Графички роман Нине Буњевац

је аутобиографско приповедање са сложеном временско-просторном структуром, у којој превазилажење индивидуалне трауме не може избећи истраживања породичне, као и колективне историје: слике садашњости у стану у Торонту мешају се са сећањима из детињства, биографијом оца, историјом Југославије. Категорија ‘постпамћења’ може бити корисна при анализи овог „текста са сликама” који, слично *Маусу* Арта Спигелмана, настаје као покушај да се ауторка суочи са прошлошћу коју није директно проживела, али која утиче на њезин живот.

Наталија БИЛИК (Кијев)

*Семантика сликарског екфрасиса као форме
„ликовног приповедања” у роману
Милете Продановића Елиша у земљи Светих Шарана*

Ауторкино научно интересовање за савремену фазу књижевно-историјског развоја мотивисано је разноликошћу „језика” поетике савременог српског писца и уметника Милете Продановића. Посебна формална и значењска копча пронађена је у уметничкој грађи романа *Елиша у земљи Светих Шарана*, конципираног у смеру постмодернистичких стваралачких трендова новог миленијума. Посебно се, у том контексту, издваја поетика сликарског екфрасиса, која управо следи особине постмодернистичког дискурса и у његовим компаратистичким потезима стиче значајну функционалност. У реферату се излаже анализа која је усмерена не само на ликовну структуру ове врсте екфрасиса Продановићевог романа већ упућује и на значењску перспективу кључних јединица ове структуре, у којима се препознаје фундаментална улога у генерисању укупне семантике лика успостављеног екфрасисом. Међутим, не изоставља се ни синтеза која показује каква конотативна нијанса у семантичком распону дела потиче из „приповедања” уоквиреног ликовним „говором” актуализованог сликарског екфрасиса, симптоматичног за диверсификовање смисаоног опсега романа у целини.

Варвара ХЛЕБЊИКОВА (Москва)

Путне и новинарске белешке Ровинског о Србији

Тема извештаја је новинарска баштина руског научника Павла Ровинског. Његови чланци садрже изванредно интересантну информацију о животу српског народа у другој половини XIX в. и државном уређењу Кнежевине. Нажалост ово наслеђе још није преведено на српски језик. Међутим, путне и новинарске белешке Ровинског ни до данас нису изгубиле научни значај.

Љиљана БАЊАНИН (Торино)

*Жанровска флексибилност на примеру
Дневника Јелисавете Трифковић год. 1874.*

У реферату ће се анализирати записи Јелисавете Трифковић (1854–1921) које је ауторка, супруга комедиографа Косте Трифковића, писала током путовања кроз Италију 1874. године и који су све до интегралног објављивања у *Прилозима за књижевност, језик, историју и фолклор* 2013. г. остали у рукопису и непознати, као уосталом и сама ауторка.

Циљ је да се представе нараторске карактеристике овог дневника и његова жанровска флексибилност јер се може ишчитавати као својеврсна исповест и аутопортрет ауторке, веродостојан портрет Косте Трифковића у једном одређеном периоду његовог живота, као путописна белешка о италијанским градовима и слика о другом, тј. о виђењу Италијана и Италије.

Весна ЦИДИЛКО (Берлин)

Есеј у књижевном делу Давида Албахарија

Повезивање књижевноуметничког наративног приступа и за есеј типичног начина појашњавања одређених појмова и феномена ве-

заних за актуелни тренутак или ближу и даљу традицију јужнословенског културног простора једна је од карактеристика књижевног стваралаштва Давида Албахарија. Излагање се бави улогом и уделом есејистичког у приповеткама и романима овог савременог аутора, као и експлицитно есејистичком формом, како је налазимо у Албахаријевим „некњижевним” текстовима.

Милош БУКВАЛТ (Вроцлав)

Искуство дијаспоре у изабраним есејима Давида Албахарија

У овом реферату предмет су анализе Албахаријеви есеји из збирке *Дијаспора и друге ствари* (Нови Сад 2008). У центру ауторове пажње налази се, карактеристична за усељенике, (Давид Албахари припада баш тој групи јеврејских интелектуалаца), опседнутост имигрантским статусом (дефиниције имиграције, опозиција властито – туђе), искуство самоће, носталгије, туђинства у мултикултурном канадском друштву, као и потраге за местом боравка (ситуација номада, питање граница, привременост боравка, однос човека према стварима). Посебан предмет о коме се расправља у овом реферату јесте имигрантски покушај очувања матерњег језика као језгра личног идентитета. Важно место у ауторовим разматрањима заузима такођер питање памћења и успомена у имигрантској заједници (памћење и успомене као основна стратегија усељеничког бивствовања у туђини).

Бошко СУВАЈЦИЋ (Београд)

*Улепшавање невидљивог Драшка Ређепа
– хагиографија о Мирославу Антићу*

Мирослав Антић је велика, и још увек непрочитана тема српске поезије. Антић је и велика тема нашег врсног есејисте, антологичара и књижевног критичара Драшка Ређепа. Од *Чаролије обичног (Оглед о песничтву Мирослава Антића*, Нови Сад 1982) до *Улепшавања невидљивог (Хагиографија о Мирославу Антићу*, Сарајево, 1988), и

даље. „Наше је умеће у томе да другима дозвољавамо да умеју”, вели Мика Антић у Ређеповој чудесној књизи. У предсмртној исповести која је дата у бриљантном дијалошком, поетичком, аутопоетичком, есејистичком, филозофском дискурсу. Једном речју, у потресној песничкој хагиографији.

У *Улетишавању невидљивог* дато је есејистичко промишљање визуелног, географског, историјског, језичког и симболичког плана поезије, али и живота који се од поезије не да разлучити. Чак ни у смрти.

Стеван БРАДИЋ (Нови Сад)

*Поезија у есејистици и есејистика у поезији:
хибридизација жанра есеја у делима Војислава Деспотова*

Поред песничких и прозних дела Војислав Деспотов је објавио и значајан број есеја сакупљених у делима *Врућ нас* и *Чекић таутологије*. Они нам сведоче о његовој дубокој заинтересованости за питања савременог стваралаштва и културе, са позиције која се обликовала у полемичком односу са традицијом овог жанра код нас. У њима се са једне стране, на луцидан начин, сагледава постмодерни субјект, субјект друштва позног капитализма, чији најпотпунији израз аутор препознаје у америчкој култури; са друге стране он показује широко интересовање за актуелне неоавангардне и поставангардне уметничке праксе на територији тадашње Југославије, излажући и анализирајући њихове поетике. У нашем тексту његови ће есеји послужити као полазиште за приступ његовој збирци *Неочекиван човек* (1992), чији поднаслов „есејистички спев” сведочи о хибридном стапању жанрова поезије и есејистике, какво у нашој књижевности није уобичајено. Ми ћемо показати како жанровска амбиваленција ове збирке одговара савременој стварности коју она описује и у којој се формирање стабилног идентитета показује једнако немогућим као и формирање јасних правила књижевног жанра.

Ина ХРИСТОВА (Софија)

Европски градови из визуре
Драгана Великића: О писцима и градовима

Рад се бави особеностима есејистичког приступа граду у делу Драгана Великића, који спаја лично искуство и субјективну перцепцију с ерудитским начином писања и размишљања о феномену урбаног. Предмет анализе су дијалошки, интертекстуални и аутопоетички елементи есејистичке нарације; прожимање различитих посматрачких и рефлексивних перспектива и умножавање контекста при развијању и концептуализацији слике града; доживљај културалних разлика и стратегије „присвајања” простора страног града. Намера овог текста је да покаже да се есејистичко конструисање слике града истовремено разоткрива и као начин самоспознавања интимног и интелектуалног ауторског Ја и као процес преиспитивања сопственог културног и списатељског идентитета.

Магдалена БОГУСЛАВСКА (Варшава)

Естетско искуство и стање субјекта у свету сталне промене
(компаратистичко читање есеја Мишка
Шуваковића и Зигмунта Баумана)

Перманентна промена, у данашњем свету, третира се као неоспорна вредност, а производња и циркулација информација ствара илузију познавања, иако фактички доприносе култури сувишности, случајности и фрагментарности. Савременој „економији” смисла заснованој на комерцијализацији и подређеној принципу задовољства, супротстављају се монолошке истине различитих фундаментализама. Читање Бауманових и Шуваковићевих есеја показује да алтернативу за ове две опције може пружити естетско искуство. Бауман перцепцију уметности схвата као импулс за социолошка разматрања, док је српски аутор сматра елементом који помаже у структурализацији филозофско-културолошке рефлексije о савремености. У текстовима оба аутора, естетско искуство постаје референтна тачка у процесима суочавања са стварношћу – не дајући дефинитивна решења

и одговоре, омогућава реконструкцију једне уопштене визије света, која у условима инфлације перцептивних стимуланса дозвољава да се изврши њихова селекција, уређење по критеријумима важности, као и придавање значења. У оба случаја, естетско искуство означава не толико негацију промена, колико алатку савладавања хаоса. Оно је координат у обликовању рефлективног, тј. критичког и дијалошког субјективитета, а есеј се показује као најадекватнија форма његове експресије и интелектуалне концептуализације.

САДРЖАЈ

Морфологија и морфосинтакса српског језика

*

Утицај глобализације на структуру српског језика

Радмило МАРОЈЕВИЋ (Београд) <i>Врсте ријечи и чланови реченице, с морфосинтаксичког становишта</i>	5
Ендру КОРИН (Монтереј) <i>Морфологија српског језика у фонолошком светлу</i>	5
Вељко БРБОРИЋ (Београд) <i>Правописна стабилност српског језика и утицај језика у окружењу</i>	6
Јелица СТОЈАНОВИЋ (Никшић) <i>Морфолошке и морфосинтаксичке одлике Паштровских исправа из 16. вијека (манастир Прасквица код Будве)</i>	6
Предраг ДИЛПАРИЋ (Београд) <i>Употреба инфинитива у записницима са седница Друштва српске словесности 1854–1863</i>	7
Владислава РУЖИЋ (Нови Сад) <i>Рекцијско-семантички потенцијал глаголске синтагме</i>	8
Милош КОВАЧЕВИЋ (Београд) <i>Опозитни генитив с предлогом против и синонимске надежне конструкције</i>	8
Јасмина МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ (Београд) <i>Коментативне кондиционалне реченице – утицај значења и дискурсне функције на морфосинтаксичку реализацију исказа</i>	9

Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ (Београд) <i>Једна значајна особеност глаголских облика: пресемантизација и семантичка неутрализација</i>	10
Вероника ЈАРМАК (Кијев) <i>Граматички статус синтетичких претериталних глаголских облика у контексту савременог српског књижевног дискурса</i>	10
Миланка БАБИЋ (Источно Сарајево – Пале) <i>Временски глаголски облици у директивној функцији</i>	11
Ана ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ (Косовска Митровица) <i>Семантички блокирани императив у српском језику</i>	11
Јелена ПЕТКОВИЋ (Крагујевац) <i>Проблеми семантичке интерпретације двоструко негираног неглаголског предиката</i>	12
Пол-Луј ТОМА (Париз) <i>О (не)употреби моционих суфикса</i>	13
Димка САВОВА (Софија) <i>Контекстуално условљена неутрализација категорије броја код именица</i>	13
Сања ЂУРОВИЋ (Крагујевац) <i>Морфолошки статус футура првог у српском језику</i>	14
Александар СТЕФАНОВИЋ (Париз) <i>Деклинација збирних бројева и бројних придева</i>	15
Данило АЛЕКСИЋ (Београд) <i>Аниматност и живе машине</i>	15
Радивоје МЛАДЕНОВИЋ (Крагујевац) <i>Именска и глаголска флексија у говорима југозападног дела Косова и Метохије: флексијски системи у парадигматској и синтагматској перспективи</i>	16
Жарко БОШЊАКОВИЋ (Нови Сад) <i>Морфосинтаксичке специфичности компарације у српским говорима Косова и Метохије</i>	17

Милан АЈЦАНОВИЋ (Нови Сад) <i>Пејоративи деривирани суфиксом -чина у језику младих</i>	18
Ана ПЕЈАНОВИЋ (Никшић) <i>О једној врсти синтаксичких фразеологизама</i>	18
Лариса ЧОВИЋ (Бања Лука) <i>Фразеологизми с повећаном експресивно-емоционалном бојом у наративној структури Проклете авлије</i> <i>Иве Андрића и питања руских преводних еквивалената</i>	19
Хенрик ЈАРОШЕВИЋ (Вроцлав) <i>Морфолошка средства коришћена у фразеолошкој деривацији у српском и пољском језику</i>	20
Светлана СЛИЈЕПЧЕВИЋ (Београд) <i>О односу слогана и фразеолошких јединица у политичком дискурсу у српском језику</i>	22
Галина ТИРТОВА (Москва) <i>Новије позајмљенице у савременом српском језику</i>	22
Мариана АЛЕКСИЋ (Београд) <i>О заједничким позајмљеницама у савременом српском и бугарском језику (семантичка анализа)</i>	23
Гордана ШТАСНИ (Нови Сад) <i>Фазични придеви са значењем унутрашњих људских особина</i>	23
Гордана ШТРБАЦ (Нови Сад) <i>Градуелност у квалификацији човека на примеру придева са значењем физичких особина</i>	24
Илијана ЧУТУРА (Јагодина) <i>Утицај глобализације на комуникативни дискурс честитања</i>	24
Славко СТАНОЈЧИЋ (Крагујевац) <i>Језичке константе у контексту дефиниције појма „Резултат глобализације” и његове евалуативне употребе</i>	25

Оливера ДУРБАБА (Београд)	
<i>Лингвистичка глобализација или мекдоналдизација језика?</i>	25
Ђорђе ОТАШЕВИЋ (Београд)	
<i>Језик српских комерцијалних реклама у доба глобализације</i>	26
Слободан НОВОКМЕТ (Београд)	
<i>Лексичка адаптација симбола „@” у српском језику.....</i>	27
Маја ВУКИЋ (Ниш)	
<i>Спојеви шта већ, како већ и сродне појаве у савременом српском језику.....</i>	28
Олга СТОЈАНОВИЋ (Минхен)	
<i>О видском парњаштву глагола из компаративне и когнитивне перспективе.....</i>	28
Марина СПАСОЈЕВИЋ (Београд)	
<i>Двовидност код глагола с префиксима у савременом српском језику.....</i>	29
Весна ЂОРЂЕВИЋ (Београд)	
<i>Видски парови и префиксација у српском језику.....</i>	30
Драгана КЕРКЕЗ (Београд)	
<i>Лексема обичај у српском језику (у поређењу са руским)</i>	30
Јелена БАЈОВИЋ (Косовска Митровица)	
<i>Сугласничке алтернације у деklinацији и конјугацији у српском и руском (дијахронијски и синхронијски аспект)</i>	31
Неђо ЈОШИЋ (Београд)	
<i>Три Новаковићева списа посвећена актуелним питањима лексикографске проблематике и лексикографске праксе</i>	31

*Есеј, есејисти и есејизација у српској
књижевности*

*

*Форме приповедања у српској
књижевности*

Александр ЛУКАШАНЕЦ (Минск) <i>Организација XV Междунaродногo сjeздa славистoвe Минске: итoги и перспeктивe мирoвoјe славистикe</i>	35
Peter ŽEŇUCH (Bratislava) <i>Komisie pri Medzinárodnom komitétе slavistov – postavenie a činnosť</i>	35
Бојана СТОЈАНОВИЋ ПАНТОВИЋ (Нови Сад) <i>Есеј Јована Христића као нарaтив (на примеру збирке Тераса на два мoра)</i>	36
Драган ХАМОВИЋ (Београд) <i>Јован Христић као аутор есејистичке прозе и теоретичар есеја</i>	37
Светлана ШЕАТОВИЋ ДИМИТРИЈЕВИЋ (Београд) <i>Византија и медитеранске теме у есејима Станислава Винавера и Јована Христића</i>	37
Елена ДАРАДАНОВА (Софија) <i>Путовање у есејистици Јована Христића</i>	38
Бранка ЈАКШИЋ ПРОВЧИ (Нови Сад) <i>Есејистички поглед Јована Христића на драмску уметност</i>	38
Миливоје МЛАЂЕНОВИЋ (Сомбор) <i>Есеји Јована Христића о драми и позоришту</i>	39
Ливија ЕКМЕЧИЋ (Београд) <i>Христићeво виђење трагедије</i>	39
Владимир ГВОЗДЕН (Нови Сад) <i>Есејиста Јован Дучић</i>	40

Маја МЕДАН (Нови Сад)	
Од немила до недрага <i>Милана Дединца:</i> <i>есејизација лирске прозе или лиризација есеја</i>	40
Бојан ЈОВИЋ (Београд)	
<i>(Пр)осветљена комора – Бартово виђење фотографије</i> <i>и неки примери коришћења фотографског медија</i> <i>у српској књижевности XX века</i>	41
Драгана ВУКИЋЕВИЋ (Београд)	
<i>Фигуре љубавног говора – на Бартовом трагу</i>	42
Весна ЕЛЕЗ (Београд)	
<i>Ролан Барт: ослобађање текста</i>	42
Снежана МИЛОСАВЉЕВИЋ МИЛИЋ (Ниш)	
<i>Жанровска преплитања у савременој српској</i> <i>књижевности – когнитивноратолошки угао</i>	43
Силвија НОВАК БАЈЦАР (Краков)	
<i>Бреме дискурса о историји. Прошлост и њена</i> <i>репрезентација у истраживањима књижевности</i>	43
Дејан МИЛУТИНОВИЋ (Ниш)	
<i>Модерна наратологија и могућности њене примене</i> <i>у тумачењу српске прозе</i>	44
Оксана МИКИТЕНКО (Кијев)	
<i>Пучко приповедање о Вуку Караџићу</i> <i>(А. Веретельник. Оповідання про Вука Караджича, 1906)</i>	44
Данијела ПЕТКОВИЋ (Београд)	
<i>Наративне технике епског певача</i>	45
Предраг МИРЧЕТИЋ (Београд)	
<i>Причам ти причу: чудотворни мач народне књижевности</i>	45
Јован ПЕЈЧИЋ (Ниш)	
<i>Српски књижевни есеј: утврђивање жанра</i>	46
Славко ПЕТАКОВИЋ (Београд)	
<i>Дубровник у есејима Луја Војновића</i>	46

Милан АЛЕКСИЋ (Београд)	
<i>Есеји Љубомира Недића</i>	47
Весна ДИЦКОВ (Београд)	
<i>Исидора Секулић о шпанској књижевности и култури</i>	48
Тамара ЉУЈИЋ (Београд)	
<i>Потрага за националним типом у есејима</i>	
<i>Исидоре Секулић</i>	48
Снежана БАШЧАРЕВИЋ (Лепосавић)	
<i>Есејизација фикционалне прозе у делима</i>	
<i>Исидоре Секулић и Иве Андрића</i>	49
Мирјана АРЕЖИНА (Бања Лука)	
<i>Риминска невјеста у есејима</i>	
<i>Франческа де Санктиса и Марка Цара</i>	49
Предраг ЈАШОВИЋ (Нови Пазар)	
<i>Марко Цар: теоријска и жанровска дефиниција есеја</i>	50
Валерија ЈАНИЋИЈЕВИЋ (Београд)	
<i>Настава књижевности у есејима Богдана Поповића</i>	50
Лидија ГАВРЈУШИНА (Москва)	
<i>Житија Светог Саве Српског као опис</i>	
<i>и тумачење његовог „чуждестранствија“</i>	51
Славица ВАСИЉЕВИЋ ИЛИЋ (Бања Лука)	
<i>Приповиједне форме у повељама са простора</i>	
<i>средњовјековне босанске државе</i>	51
Валентина ПИТУЛИЋ (Косовска Митровица)	
<i>Легенде о светитељима и јунацима</i>	
<i>у приповедачкој прози са Косова и Метохије</i>	52
Милица ЈАКУБЈЕЦ-СЕМКОВОВА (Вроцлав)	
<i>Нараторски покушаји Бранка Радичевића</i>	53
Адријана МАРЧЕТИЋ (Београд)	
<i>Наративне технике у прози Вељка Милићевића</i>	53

Јован ЉУШТАНОВИЋ (Нови Сад) <i>Форме приповедања и начело кохеренције</i> у Башти слезове боје Бранка Ђопића	54
Јелена ПИЛИПОВИЋ (Београд) <i>Жедни поглед. Идентитет фокализатора</i> у Његошевој песми Ноћ скупља вијека.....	54
Марија БЛАГОЈЕВИЋ (Краљево) <i>Текст у тексту – Рањеник</i> и Путне белешке Ђуре Јакишића	55
Малгожата ФИЛИПЕК (Вроцлав) <i>Лик Фрање Асишког у есејима</i> <i>Иве Андрића и Милоша Црњанског</i>	56
Оливера РАДУЛОВИЋ (Нови Сад) <i>Библија – духовна вертикала у развоју српског есеја</i>	56
Саша КНЕЖЕВИЋ (Источно Сарајево – Пале) <i>Предисловија као есејистички жанр</i>	57
Персида ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО (Кјети-Пескара) <i>Есејистички дискурс као средство формирања</i> <i>српске просветитељске мреже</i>	57
Зорица ХАЦИЋ (Нови Сад) <i>„Између орла и вука” – Кашианин о Бранку Радичевићу</i>	58
Јерг ШУЛТЕ (Келн) <i>Есеји о филхеленизму: Лаза Костић</i> у европском контексту	58
Татјана ЈОВИЋЕВИЋ (Београд) <i>Есејистички дискурс и књижевн(окритичк)а мисао</i> <i>Лазе Костића</i>	59
Бранко БРЂАНИН (Источно Сарајево – Пале) <i>Фолклорни театар код Срба и есеј</i> <i>Лазе Костића „Народно глумовање”</i>	60
Тамара ГРУЈИЋ (Кикинда) <i>Есеји Лазе Костића о народној поезији</i>	60

Сеад ПОРОБИЋ (Хамбург) <i>Причање и приповиједање као говорни чин у романима Меше Селимовића</i>	61
Софија КОШНИЧАР (Нови Сад) <i>Карактеристике приповедних облика у Књизи о Микеланђелу и Код Хиперборејаца Милоша Црњанског</i>	61
Часлав НИКОЛИЋ (Крагујевац) <i>Чуђење и приповедање у Роману о Лондону Милоша Црњанског</i>	62
Ирина ИВАНОВА (Москва) <i>Приповедање и приповедачи у Андрићевој Проклетој авлији</i>	63
Бранимир ЧОВИЋ (Бања Лука) <i>Слика „другог” и наративне стратегије у Травничкој хроници Иве Андрића и Тихом Дону Михаила Шолохова</i>	63
Зорана ОПАЧИЋ (Београд) <i>Авијатичарски путописи Станислава Кракова (надземаљска перспектива авангардне путописне прозе)</i>	65
Александар ПЕЈЧИЋ (Београд) <i>Обликовање приче и причања у комедијама Бранислава Нушића</i>	65
Милунка МИТИЋ (Ниш) <i>Облици приповедања у путопису Писма из Индије Јелене Димитријевић</i>	66
Миломир ГАВРИЛОВИЋ (Београд) <i>Енциклопедијски модел прозе и српски роман друге половине двадесетог века</i>	67
Габријела ШУБЕРТ (Јена) <i>Станислав Винавер о Немцима</i>	67
Александар ЈОВАНОВИЋ (Београд) <i>Есејистички подстицаји за настанак Четири канона Ивана В. Лалића</i>	68

Слободан ВЛАДУШИЋ (Нови Сад)	
<i>Есеј као мишљење телом – о есејима Сретена Марића</i>	69
Зорица НЕСТОРОВИЋ (Београд)	
<i>Писац као тумач или Есеји Љубомира Симовића о српским писцима XIX века</i>	69
Валентина ХАМОВИЋ (Београд)	
<i>Три есејистичке књиге Милована Данојлића – Лирске расправе, О раном устајању и Сенке око куће</i> –	70
Горана РАИЧЕВИЋ (Нови Сад)	
<i>Језик, биће, идеологија: есеји Радомира Константиновића о поезији српске модерне (Ракић, Пандуровић, Дис)</i>	70
Слађана ЈАЋИМОВИЋ (Београд)	
<i>Аутоиронична самосвест о културном и националном идентитету – један аспект есејизације путописа Милоша Црњанског</i>	71
Јелена ПАНИЋ-МАРАШ (Београд)	
<i>Есејизација Хиперборејаца у контексту приповедања о еротском</i>	71
Оља ВАСИЛЕВА (Београд)	
<i>Есеји Борислава Радовића о поезији и песницима</i>	72
Предраг ПЕТРОВИЋ (Београд)	
<i>Српски роман у доба интернета</i>	73
Марија РИТА ЛЕТО (Кјети-Пескара)	
<i>Речи и слике: породична прича у графичком роману Отаџбина Нине Буњевац</i>	73
Наталија БИЛИК (Кијев)	
<i>Семантика сликарског екфрасиса као форме „ликовног приповедања“ у роману Милете Продановића Елиша у земљи Светих Шарана</i>	74
Варвара ХЛЕБЊИКОВА (Москва)	
<i>Путне и новинарске белешке Ровинског о Србији</i>	75

Љиљана БАЊАНИН (Торино)	
<i>Жанровска флексибилност на примеру</i>	
<i>Дневника Јелисавете Трифковић год. 1874.</i>	75
Весна ЦИДИЛКО (Берлин)	
<i>Есеј у књижевном делу Давида Албахарија</i>	75
Милош БУКВАЛТ (Вроцлав)	
<i>Искусво дијаспоре у изабраним есејима</i>	
<i>Давида Албахарија</i>	76
Бошко СУВАЈЦИЋ (Београд)	
<i>Улепшавање невидљивог Драшка Ређена –</i>	
<i>хагиографија о Мирославу Антићу</i>	76
Стеван БРАДИЋ (Нови Сад)	
<i>Поезија у есејистици и есејистика у поезији:</i>	
<i>хибридизација жанра есеја у делима Војислава Деспотова</i>	77
Ина ХРИСТОВА (Софија)	
<i>Европски градови из визуре Драгана Великића:</i>	
<i>О писцима и градовима</i>	78
Магдалена БОГУСЛАВСКА (Варшава)	
<i>Естетско искуство и стање субјекта у свету сталне</i>	
<i>промене (компаратистичко читање есеја</i>	
<i>Мишка Шуваковића и Зигмунта Баумана)</i>	78

ТЕЗЕ И РЕЗИМЕИ 46. МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ САСТАНКА СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ. Издавач: Међународни славистички центар на Филолошком факултету. За издавача: Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајцић. Уредници: Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајцић. Коректура и техничко уређење: Катарина Тодоровић. Штампа „Чигоја штампа”, Београд, Студентски трг 13. Тираж 200. ISBN 978-86-6153-319-8.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41(048)
821.163.41.09(048)

МЕЂУНАРОДНИ научни састанак слависта у Вукове дане (46 ; 2016 ; Београд)
Тезе и резимеи / 46. међународни научни састанак слависта
у Вукове дане, Београд, 15–18. IX 2016. ; [уредници Драгана Мршевић-Радовић,
Бошко Сувајић]. – Београд : Међународни славистички центар, 2016
(Београд : Чигоја штампа). – 91 стр. ; 24 cm

Тираж 200. – Садржај с насл. стр.: Међународни научни скуп
Морфологија и морфосинтакса српског језика ; Утицај глобализације
на структуру српског језика ; Есеј, есејисти и есејизација у српској
књижевности ; Форме приповедања у српској књижевности.

ISBN 978-86-6153-319-8

- a) Српски језик – Апстракти
- b) Српска књижевност – Апстракти

COBISS.SR-ID 225598988